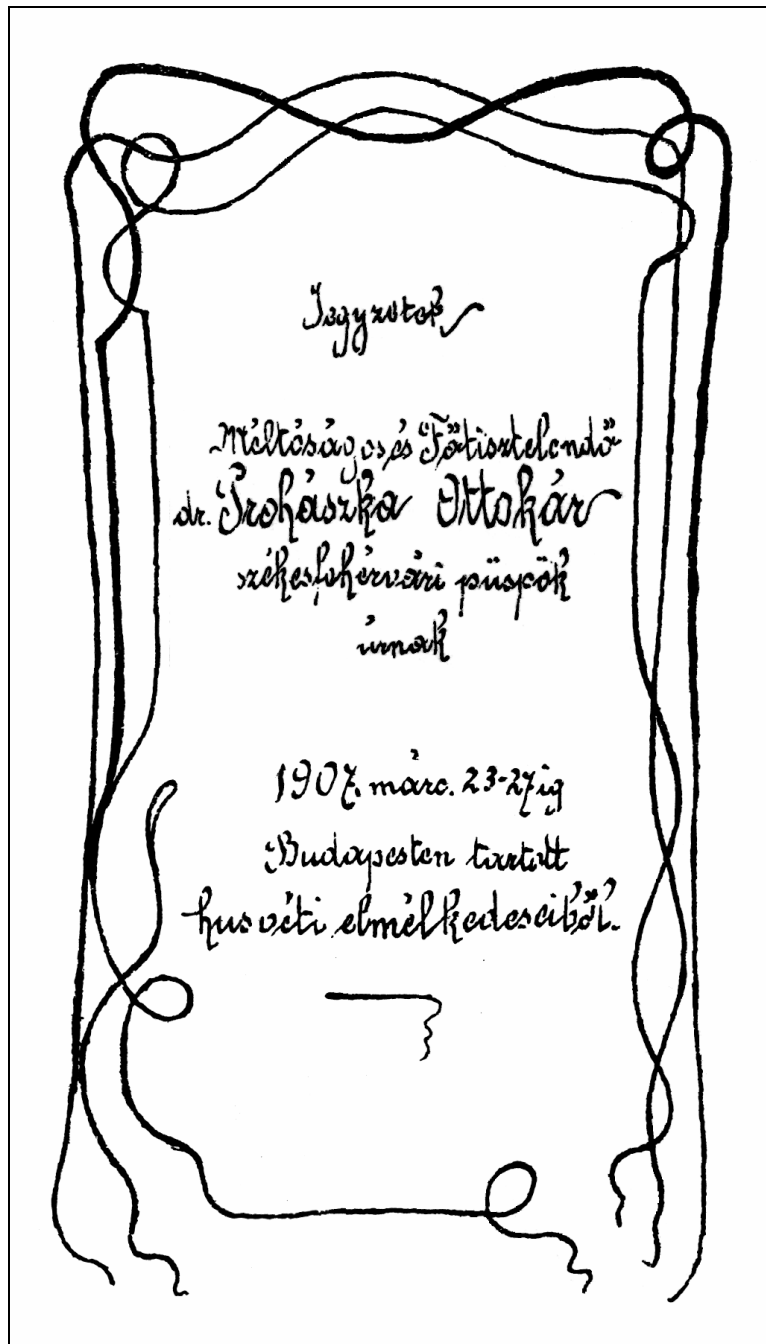

Prohászka Ottokár Húsvéti elmélkedések (1907. márc. 23–27.)

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Jegyzetek

**Méltóságos és Főtisztelendő dr. Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök úrnak
1907. márc. 23-27-ig Budapesten tartott húsvéti elmélkedéseiből**

A tiszta jövedelem a „Katholikus nővédő egyesület” javára fordíttatik.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az elmélkedésekről kézírásban, 1907-ben, azonos címmel megjelent füzet elektronikus változata.

Az anyagot Magyar Kálmán vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Március 23., szombat	4
Március 24., Virágvasárnap	6
I. elmélkedés	6
II. elmélkedés	9
III. elmélkedés	10
Március 25., Nagyhétfő	13
I. elmélkedés	13
II. elmélkedés	16
III. elmélkedés	19
Március 26., Nagykedd	22
I. elmélkedés	22
II. elmélkedés	24
III. elmélkedés	26
Március 27., Nagyszerda	28

Március 23., szombat

Jertek, elvezetlek titeket egy magányos helyre, kivezetlek a tömeg pszichológiájából, ahol béna az egyed, ahol az emberek üres, szomorú passzivitásra vannak kárhóztatva.

Jertek és pihenjete meg egy keveset! Modern emberek, ti elfáradt, elcsigázott emberek, nektek nyugodt agyvelőre, csendes, kedvesen elringatott szívre s a nagy benyomások felvételére képes benső világra van szükségetek. Ez pedig nincs meg bennetek. Az ember bele van foglalva egy nagy szellemi mechanizmus gépezetébe s ott nem bírja kiemancipálni azt a szabadabb, boldogabb, megnyugvóbb lelket. Űzi őt az üresség, s ő maga is ürességeket kerget. Szegény üres és éhes. Valamiképpen töltekezni akar s hulladékot kap: a nagy szellemeknek, vezető egyéneknek a szellemi hulladékait. Nem, ne hulladékot, hanem szellemet s lelket kapjatok. De ha ezt a ti egyéniségtékké átvarázsolni nem tudjátok, akkor azt mondom: das ist die Schlangonkast die Erde. Föld, föld s megint föld. Azért újra mondom a Szentírásból Krisztus szavait: „Jöjjetek velem a magányba s pihenjete meg kicsit!”

Bármely fokán álljunk a műveltségnek, bármily nagy s merész aspirációk előtt álljunk, mégis szegény emberek vagyunk ha az örömet, a békét, a belső harmóniát nem tudjuk megszerezni.

Hogy ezt elérjük, hív minket az Isten. Nem az az öt betű, az az elkopott szó, az a gyér, árnyékszerű fogalom, hanem hív az a célnak vágyát, az eszménynek ragyogását, a kötelesség érzetét, a feltétlen hódolat szükségességének ösztönét belénkoltó Istenség.

Hív engem az az eszményszerű, az a folyton ösztökélő és az a magamat megemberelni kényszerítő hatalom, s én azt mondom: „Uram, itt állok, érzem, nekem jobbnak, szebbnek, nemesebbnek, önzetlenebbnek, harmonikusabbnak, boldogabbnak kell lennem. Ez az én szívem érzete. Te hívsz engem, s én megyek, Te hívsz, Te jó, erős, erényes, tökéletes, végtelen, ki odaadást, hősiességet kívánsz, Te vonzasz engem.”

Akiben megvan ez az irányzat, érzi, hogy szárnyai megnöttek. Jól esik nekem, ha megcsap a lélek szellője, ezt szívom magamba s ezzel töltekezem.

Vadászat, sport, politika nem tudja az életet kitölteni. Az ember elmámorosíthatja magát, kergetheti az örömeket, de ez mind csak káprázat. Nekem más kell. Nekem tartalom kell. Kell, hogy bárhol legyek s bármily érzületben, bármikor a lelkem szemébe merjek nézni. Én, az ember, szembe álljak öntudatommal s kérdezzem: ki vagy, honnan jössz, hová mégyen, mid van?

Ha ezekre kielégítő feleletet nem adhatok magamnak, akkor én egy szomorú tengődő lélek, egy szégyenteljes egzisztencia vagyok.

Jöjj velem, térj magadba s találj meg lelkedet.

Úgy kell azt megtalálnod, hogy mondhassad: „Lélek, te örök érték vagy, nem tűrök rajtad szolgavonást, kimosom, kiégetem tűzzel, vassal, erős akarattal, odaadással, rendületlen kitartással.” Oh, hisz ez az Énekek Éneke.

Egy üres, sokszor eltorzult életet más formába önteni, felébreszteni az emberben a lelket, az nagy munka. A lélek a nevelés eredménye. De ezt nem úgy értem, hogy gyermekkorától fogva beledisputálják, belebeszéli ezt vagy azt s ő végre elfogadja, hogy az úgy van, hanem e nevelés eredménye, hogy megtalálja magában a lelket s ne kételkedjék. Ez a nagy feladat nagy szellemi munkát kíván... Tudom, hogy még senki sem kész. Hála Istennek, hogy még nem kell lemondani, hogy a zárókövet még nem tettem le. Én egy ruganyos, tavaszias, vágyódó energia vagyok s folyton tovább fejlesztem magamat. Ily lelkülettel okvetlenül megérik az illetést, a hozzánk oly közel álló Istennek az érintését s kialakul önökben az a tendencia, hogy a helytelen, öntudatlan életet kialakítsák. Ezt az embernek nagy elszántsággal kell akarni. Miután ez a szent kívánság a szívnek legmélyén fakad, ez már imádság. Az önök lelkének a legmélyebb, ösztönszerűbb, legmelegebb vágya: a több, nemesebb élet! Ez is

imádság. Ne mondják, hogy nem tudnak imádkozni. Nem, csak a formát nem tudják, de a lelkük sír s tele van tavaszi rügyekkel. Tehát az ember először is szíve legmélyéből vágyik imádkozni: „Kérlek, Uram, szedj szét, alakíts át.” Másodszor erősen kell akarni!

Ha a követ oszloppá, a fát asztallá alakítom át, mennyi nagy munkát fejtök ki. Hát mennyi munkát fordítottam magamra? A benső ember alakítására, nemesítésére, fegyelmezésére, ösztönzésére, rákényszerítésére? Hol vannak ezek az energiák? Hogy akarunk teli szívek lenni, ideális lelkek lenni, ha nem küzdöttünk? Emerson mondja, hogy aki ideális akar lenni, aki az igazság szolgálatára szánja magát, annak heroizmusra kell szert tennie. Hogyan, talán harcokba menjen, sokat böjtöljön? Dehogy. Azt kell mondani: „Uram, mi az ami bennem visszatetszik, én kitépem azt, ne halljam a kígyó szisszenését.” Én szemembe akarok nézni. De ezt nem tehetem, ha én az alkuvásnak a terére léptem; nem vagyok az igazság szellemének típusa, ha nem vagyok nagylelkű a szépség, jóság, tökéletesség, boldogság s ama mélységek iránt, melyek itt vannak az én lelkemben. A mennyország nem északi szelesség, nem Sirius, nem tér, nem kategória, hanem a mennyország az öntudatokban van, ahol vannak azok a letipró vádák, hol felemelnek az eszmények. Uram, ebben az országban, ezeket a mélységeket felfogni, kialakítani s magamat benne feltalálnom kell. Emberek, ha ti ezt nem értitek, akkor mégcsak embriók vagytok, bennetek a lélek még nem lett öntudatos és törtető hatalommá... Mindenki van bűn. Nem csak mikor valami rosszat akarok. Kérdezzük csak magunktól: lélek, akarsz-e mindent tenni, amire a bensőd int, akarsz-e szakítani minden rosszal; szereted-e a bilincseket, melyek zörgése a te szolgáságod zenéjét adja? Van-e kezed, mely a szívedbe nyúlhat? Oda nem nyúlhat senki más, csak az Isten, de ha te nem akarod, ő sem nyúlhat bele. Tudok-e akarni, hogy boldogabb, harmonikusabb lélek legyek, tudok-e ezért még áldozatot is hozni? Szeretnék ránevelni arra, hogyan akarj, gondolj, tégy és hogyan hozzád áldozatot, rásegítek arra az útra, hol az ember azt mondja: ez királyi út, lelki út, itt öntudatos, királyi szellemek járnak. Aki ezt érzi, abban nagy öröm, nagy erő és sok tartalom van, az nem üres, nem erőtlen, és ha van rajta kis gyengeség, gyarlóság, az csak arra való, hogy valamiképpen kedvesen árnyékolja, hogy alázatos legyen s így a földi léttel megbarátkozzék, s ne felejtse, hogy véges gyenge lény. E problémákkal szemben sok nehézségünk van, mert sok bennünk a következetlenség. Oly hibákba vagyunk beleékelve, melyeket már észre sem veszünk. A legszentebb dolog is határtalan ránk nézve. Kis, alacsony, sáros gondolatokkal foglalkozunk. Mikor az exerciciumokat tartjuk, telve vagyunk nagy, nemes, isteni gondolatokkal, és észrevesszük, hogy máskor milyen kisszerű érzelmekkel bíbelődünk. Mintha dióhéjakkal játszanának ezek a tagba szakadt emberek. Ez az a „kígyó étel”, ettől leszünk erőtlenekek. Ezek a kis érzések minket megszédítenek. Óh, mennyit hibázunk a nyelvünkkel, – avval a nyelvvel, mely az Oltáriszentséget veszi – mikor mások becsületét sértjük. Az ilyen lélek tövises. Az evangelium magva bele hull a tövis közé, de a tövis elfojtja azt. Érzem, nekem rendet kell csinálnom itt az eszmék világában. Ha a nemes feladatra igazán törekszem, az Isten megáld és megszentel. Ha én az Istent keresem, ő futva jő felém. Nekem nagylelkűen kell őt keresnem, még pedig itt a szívemben. Nagylelkűen, minélfogva kész vagyok az isteni sugallatot bennem szépen kialakítani s ezért kész vagyok áldozatot is hozni. Az első áldozatuk az legyen, hogy a lelkigyakorlatok idejére visszavonuljanak s megtartsák a feltétlen csendet s kilépjenek a saját hangulatlanságukból, közönséges kislelkű világukból, s mondják: „Uram jöjj felém, a lelkem reméli, hogy lehet belőle valami jobb, már sokat próbáltam, s azt hittem, nem lehet lelki tavaszom, és mégis remélek.” Ezeket az érzelmeket beleállítom két képnek a szellemi atmoszférájába. Az egyik kép: Mária, Márta és Lázár házába megy Jézus, hol Mária széttöri az alabástrom edényt s ráönti Krisztusra a kenetet s ekkor nem törődik azzal, hogy mint mondanak a többiek. Fölséges női szívét feltárta Krisztus előtt: „Íme, Uram, a szívemet is széttöröm.” Nekünk is így kell éreznünk: „Úgy vágyódom utánad, hogy véretem, életemet árasztanám el rajtad.” A másik kép oly lendületes, oly erőteljes: Krisztus ünnepélyes bevonulása alkalmával

pálmaágakat lengetnek feléje. Lengessük meg mi is pálmaágainkat s mondjuk: „Biztosan tudom, hogy győzni fogok.” Ez a közvetlenség, ez a lendületes nagylelkűség, ez a lelki dagály, ez kell nekünk. Hisz’ hívja önöket ez a mélység, a végtelenség, az önök jobb érzése, jobb természete. Menjünk, kövessük az isteni Megváltót s mondjuk: „Türelmem van, alakíts át; bizalmam van, Jézusom, én is olyan vagyok, mint Te, lélekből lélek, szabadságból szabadság, szellemből szellem, én belőled szakadtam ki, beléd akarok nőni, beléd akarok forni, én csak venyige vagyok, belőled akarom szívni az én életem erejét.” Ez legyen az önök programja, s kívánom hozzá az Úr Jézus kegyelmét.

Jöjj el, jöjj el, jöjj el Szentlélek, jöjj vissza Te elrebbent galamb, kit én elijesztettem. Legyen a lelkem a Te fészked s az én szívem a Te menedéked, a Te házad s meg vagyok győződve, hogy akkor egész életem megváltozik, más motívumom lesz, s felépítem magamban az opus Deit. Az Isten kegyelme biztosítani fogja nekem a fölségemre való rátalálást és az azon való lelkes haladást.

Március 24., Virágvasárnap

I. elmélkedés

A pálmavasárnap egy képet állít a lelkem elé, melyben én hangulatot, lelkesülést, nekem való érzületet találok s mely biztat, hogy közülünk mindenkinek egy fölényes, örvendezni tudó és győzelmes léleknek kell lenni, pálmával kezében. Az Isten utain gyenge, hajótörött, sötét lelkek nem járhatnak. Nincs nagyobb lemondás és nélkülözés és szegénység, mint egy sötét, hideg lelkület... Ez az egész világ, melynek én vagyok a központja, az én lábaimnak zsámolya. Ez nagy realizmus; de hisz önök is érzik, hogy ez így van. Az egész világ csúnya volna, ha nem tudnák a lelket megtalálni. Ezt a világot a te lelked festi meg színessé, a benyomás csak benned válik hanggá, fénné, színné. Ez a világ nem volna fényes, ha te nem volnál a fénynek forrása, a világ nem volna harmonikus, ha a te lelkedben nem olvadna harmóniává. Ez a világ egy üres östömög volna, ha te nem ringanál fölötte, s ha a te öntudatod ki nem virágoznék. Meg vagyok róla győződve, hogy én vagyok az a csodálatos lény, mely mindennek értelmet ad s nélkülem minden értelmetlen s ésszerűtlen volna. A te öntudatod az a magaslat, az a fölényes nagyság, mely mindennek a szemébe mer nézni. Át kell éreznünk, hogy ez a fölényes valami, az életörömeivel, mely külsőségeivel mindent eltapos és lapossá tesz, be nem éri. Ez nekem egy óriási argumentum s meggyőz arról, mit előbb mondtam, hogy ami itt van, annak én adok értelmet, szépséget, én lehelek bele harmóniát és annak a szépségnek, igazságnak, jóságnak tökéletességnek, boldogságnak, örömeinek ősoka az, ami engem húz, vonz, melegít, lelkesít, szebbé, nemesebbé, tisztábbá tesz s tőle szellemülök s mihez ha gyermekileg bízva közeledem, több ember leszek. Lélek, neked ez kell, ez a vonzalom ez ösztön, a lelkeknek a hadak útja. Az a mélységes tendencia, mit én religiónak nevezek, ez az ösztönös érzék az örökkévaló s a végleges érvényesülés iránt. A katekizmus azt mondja, hogy ez az Isten. Jó, nincs ellene kifogásom, de nektek ebbe a régi fogalomba tartalmat kell önteni. Mert ti olyanok vagytok, mint a szamaritánusok, kiknek olaja az edénybe beleszáradt. Megvan az edény, de nem tudok lelkem mécsébe olajat önteni, megvan a kanóc, de nem tudom meggyújtani, hogy periferiámat bevilágítsam. Kedves lélek, a te szívedbe, lelkedbe, öntudatodba világosság, meleg, életkedv s lendület kell. Neked ebben a titokzatos természetben bizalommal kell közeledni a tökély, boldogság ősoka felé s merned kell őt megszólítani, mert ha te meg sem szólítod, ő nem felel neked.

Te Memnon szobra vagy, s ha a világosság rád esik, te meg fogsz szólalni... A tanítványok jönnek Krisztushoz s mondják: „Mester taníts minket imádkozni.”

Evvel a szívvel, lélekkel, melyet megnyugtatni nem lehet, ezzel a kedélymélységgel, melyet világi örömmel áthidalni nem lehet, ezzel az örök vágygal, – Mester –, ezzel az érthetetlen, folyton vágyódó, kínlódó szívvel jövünk hozzád, hogyan szólítsuk meg azt a titokzatos valót, mely csak úgy dönti magából a harmóniát. Azt a mélységet, azt a fölényt, érthetetlen kint, a szebb után vágyó szomjat, Mester, óh mondd meg, hogy szólítsuk meg őt?” S a Mester mond: „Mi Atyának! Igen, ez az Ő neve.” Ez már egy kinyilatkoztatás.

Mi Atyánk! Hogy ez mily fény, miféle élvezet ebben a sötét, ingereknek gazdag talajában, ahol csupa csíra van, de egy se tud kifakadni, hogy mennyi erő van ebben a folytonos feszülésben, az kimondhatatlan. Mikor ezt megérted, akkor végig cseng a lelked a „laus et jubilus”, dicsérés és öröm, hogy te nem vagy száműzött, hogy neked kapcsolatos van a végtelennel, hogy te nem vagy a sivatagnak a sárga pora, hanem tényleg az a titokzatos szobor vagy, mely a napsugárban beszédes, énekes, zsoltáros lesz és énekel: „Mi Atyánk!” Ne is mondd, hogy isten-gyermek vagy: vér, „rassz”, lelki rassz vagy, a genus Dei, isteni nemzedék! A koldus, a szegény asszony is isteni rassz; ha végig vezetsz a kórházakban s a fegyházakban, engem nem fogsz megtéveszteni. A sok csúnya dolog a Sixtusi Madonnára nem húzhat leplet, a sok alakatlan az alakot nem cáfolja meg.

Ugye ez öntudat! Aki így érez, az már pálmás lélek, az már diadalról beszélhet. Aki így érez, az már kiverődött mint a szik a napsugárban; az már napot iszik, már szépséggel telik meg, már színössé lesz. Én is ily lélek akarok lenni. – Nem félsz illúzióktól?: Nem, mert erős vagyok. Mi a te kritériumod? Hogy lehet az életet megcáfolni? A halál nem cáfolat. Hogy lehet a szépséget megcáfolni? Torzókkal és torzokkal? Én élek s azt szépen kialakítom. Én magasra síri sötétséget, tagadást nem ültetek. Látod kedves lélek, a tavaszi mező csupa sárgaság, csupa korhadás, csupa tagadás, mégis keresztül fúrja magát az a növényke. Van itt sok tagadás, de én itt állítás akarok lenni, s virág.

És van erőm hozzá, hogy az legyek.

Ti kultur emberek, bennetek sok a szkepszis. Nektek fény, világosság, szín, élet, üdeség, lendület, erő, öröm, érvényesülés kell. Ha mások más utat választanak, jó, én ez úton megyek. Élek Virgil intelmével, mikor Dantéval végigmegy a szenvedők során s egy csoport előtt megállva azt mondja: „Ezek a szkeptikusok, a kételkedők, tagadók, menjünk innen, ezek hideg lelkek.” Oda te se menj, ott megfagsz.

Mi az erő érzete? Az öröm. Ha átérzik az egészségüket, akkor örülnek, ha nem üres a lelkük, az is öröm.

Az én ragaszkodásom az Istenhez egy örvendetes lendület, ez egy oly hullám, mely felemel, mint a tenger ringó habja, a nagy gondolatok felemelnek, emelnek, de nem erőszakkal. Itt nincs erőszak, ez gyenge erő volna. A leghatalmasabb erők a spontán erők s az én erőm, egy spontán szívnek közvetlenségével kitörő szent öröm. Ha a te lelked most úgy rezeg, mint az enyém, akkor te imádkozol. Tudod, mi a te imád? Himnusz. Mikor azt mondod: „Mi Atyánk!” – ez a legfelségesebb himnusz...

Az Isten azt akarja, hogy dicsérd őt, de nem mint egy embert. A te öntudatodban ébredj a te rendeltetésed, vonzalmadnak, édes ragaszkodásodnak öntudatára. Ez lesz a te imádságod. Itt nincs szó, itt nincs formalitás. Mindenben lehet ily mély értelemben belefűrodni s ott megtaláljuk a nagy elásott kincset, ha erre ráakadsz, te annak örvendesz; vagy ha felemelkedel, érzed, hogy a lelkednek való kör, levegő, fény, zóna, atmoszféra vesz téged körül, s érzed, hogy az Isten világosságában lakol. Az Isten fény s világosság, s ettől lendül fel minden. A nap az csak szimbóluma, hanem az isteni fénytől, mely téged eltölt, a konfliktusok is elsimulnak. Itt lehet lelkesülni, ezért áldozatot is lehet adni. Tehát az első dolog, az Istent dicsérni. Válg magad dicséretté, válg öntudattá, mely szárnyal és énekel...

Az élet nem homogén hanem heterogén elemekből van összetéve. Keserűség, öröm, sivatag és pálmaliget, tövisbokor és édenkert van benne összenőve.

Itt sok borzalmas dolgot látunk. A sok rossztól, amit látunk nem tudjuk megérteni, hogy lehet az Isten jó. A gondviselés hogy lehet ily rideg, szörruhás próféta, hogy lehet töviskoszorús arc, hogy járhat végig mindenem kemény vassarokkal? Ettől a rettenetes gondolattól elszáradnak a lelkek; ez a gondolat a sírok mélyéből kiszakadó halálos lehelet, mitől elhervadnak az összes érzelmek. Ez olyan, mint a számum szele, mely a halál paripáján végig gázol gyászoló anyán, gyermekeken, szerető kebleken. És én belenézek ebbe a pusztaságba, rámeredek erre a tövises arcra s nem ijedek meg.

Itt két dolog lehet: a lélek vagy elborul a rossztól, letörik és kiszárad az olaja, elalszik a mécse, és az ő fogalmai üreseké válnak, vagy pedig azt mondja: Istenem, Te végtelen felség, én a véges teremtmény – jóllehet „rassz”, vér és élet vagyok belőled, de a te gondolataidat én ki nem mérhetem; a mélybe leszálok, de a fenékre nem jutok; a Te magaslataid nekem beláthatatlan perifériák. Látom, hogy az a rossz, az áldott hatalom s hogy a halál a fejlődésnek okvetlen feltétele. Az új életnek kell új tért nyernie. Igaz hogy itt mechanizmus, ott malomkövek dolgoznak, hogy itt spórák s kis hatalmasságok fonnyasztanak; én mégis azt mondom, hogy az én lámpámmal és szépségittas lelkemmel úgy látom ezt a nagy világot, mint aki az ő fejlődését fel nem foghatom...

Látom az emberiségnek a gyermekbetegségeken keresztül fejlődő individuumát. Látom a fölényes életet, mely küzd, hogy energiája kifejlődjék. Engem egy mélységes tisztelet száll meg ezen atya iránt, aki ily töviskoszorús, ily vastalpas, s aki ily áldozatokon keresztül nyers, neveli a „több embert”. Uram! A Te perspektívádban úgy állok, mint a végtelennek tornácában s énekelek mint a pacsirta. Tudok himnuszt énekelni, mikor öntudatra ébredek. Az én pózom a mélységes hódolat, alázat. A religió mindig mélységes tisztelettel van beoltva. Tehát a második érzem a reverentia, a mélységes tisztelet. „Mester, mikor kérdeztem miképp szólaljon meg az én lelkem, Te azt mondtad: Mi Atyánk! De azt is tudom, hogy a Mi Atyánk úr és hatalom, ősforrás, mint a kultúráknak hordozó szelleme, nem egy gyenge, panaszkodó, kis, éhes madárfióknak atyja, hanem egy végleges haladásnak ereje és szelleme. Mi a jóság alatt csak a lágyságot értjük, hogy a jóság erő, azt nem értjük. Azt hisszük, hogy a jóság egy szerető anyai kéz, de hogy az egy izmos, erős vaskéz is lehet, az idegen előttünk. Ha Krisztus szeretetéről beszélünk, mindig méztől csepegő édes jóságra gondolunk, pedig tudod-e, hogy az Ő szeretete áldozat, odaadó, szerető szolgálat. Azért mondom, hogy az élet nem homogén, a te lelkednek nemcsak éneklő pacsirtának, hanem egy imádkozó hódolatnak, áldozatra inspirált szellemnek kell lennie. Mert az Isten végtelen, azért az én pózom olyan keleti imádás, nem az egyenes állás, hanem az arcra borulás. A modern ember nem tisztel eléggé, nem elég „religiosus vir”, mert sok benne az önérzet és kevés a tisztelet.

A vallásos szellemnek első feltétele az öntudat, a második a tisztelet. Az én kitörő örömem az, hogy az én jubilusom impregnálva van a tisztelet érzésével. Az én egész morálisom a tiszteletnek mindenféle kiadása lesz. Tisztelni más embert, akár szülő, testvér vagy barát legyen, ez a felebaráti viszony. Tisztelni másnak energiáját, ez a justitia, azaz igazságtalan ne légy, ne orozz. Tisztelni önmagammat is. A tízparancsolatnak mindenféle vonatkozásait kiviszem az életbe, s a mélységes fenékből kiemelkedik a második érzés, a tisztelet. Ha így tudunk tisztelni, az nem vashámor, nem mángorló, mely lapossá tesz, hanem egy természetes, szép vonzóerő, mely engem a helyes viszonyba állít az én Istenemmel s Urammal, s akkor mondom: „Dominus, Dominus, Dominus!”

A törvény nem iga, a törvény harmónia. Érzem, hogy nekem itt kell valamit tennem, de ez a hang nem parasztlázadás zshivaja, hanem a belátás vonzó igéje: Én megyek, és tudom, hogy annál szebben érvényesülök. Az ilyen jubiláló, tisztelni tudó lélek megadja okvetlenül azt a harmadikat: a szolgálatot. Tehát nemcsak dicsérni és tisztelni és elismerni, hanem készségesen szolgálni is kell.

Uram, mit akarsz, mit tegyek? Amit az Isten tőlem kíván, lehet kemény, nehéz kényszer, de csak az első fokon, mert ha megértem, hogy az által több ember leszek, akkor már nem

csikorog a vastengely, belátásom által rájutok arra a magaslatra, hol érzem, hogy lehet valami nehéz, de én erkölcsi érzékemet nem akarom semmivel sem bénítani. Ugye ez egy harmonikus világnézet.

Uram, nekem egy fölényes, magasan kiemelkedő, a Te régiódba meredő léleknek kell lennem, hogy kiválthassam a Te akaratodat.

Mi Atyánk, legyen meg a Te akaratod! Hiszen ez himnusz! Ez a religió bennem is az örök örömnél valamiféle boldogságát fogja reprodukálni. Ezt keressük, s ha megtaláljuk, mondhatjuk, hogy ez a mi kincsünk és gyöngyünk, s ezért odaadunk mindent.

II. elmélkedés

Azok a csodálatos igék, az imádásnak, a hódolatnak, az örömnél bennünk öntudatra ébredt érzelmei a mi nemesi leveleink. Az ember saját nagyságától nagy, nem mástól. Az emberi lélek nem lesz naggyá tudomány, művészet által, hanem az ő nagysága éppen a mélység, végtelenség értékében van, amelyet máshol feltalálni nem lehet. Nem azért nagy az ember, mert Napoleon, Raffaello, mert Caesar, Augusztus, mert Wagner és Goethe van, hanem azért vannak ők, mert az ember nagy és végtelen értékű.

Ez a főalap, s a műveltség csak annyiban nagy, amennyiben az individuumot magasra emeli. Az ázsiai tömegállamokban, hol az egyén keveset ér, ott a kultúra zsákutcába vezet. Mélységes kultúra csak ott van, hol rányitunk az embernek önmagában való értékére. Azt az értéket, ami bennem van, nekem át kell éreznem, át kell élnem, ki kell fejlesztenem. Csak úgy leszek teljes ember, ellenkezőleg a szomorú elhülésnek az útján járok. Tehát nekem az öntudatomban meg kell találnom a lelkemet. Hogy ezt elérem, biztat engem a Szentírás, biztat a saját szívem, biztat az egész világtörténelem, mely mutatja az individuumnak titkát.

„Mit használ, ha az egész világot megnyered, de lelked üdvét elveszted?” Ez az egy gondolat fölér az evangélium tanításával. Aki ezt megérti, az már királyi, isteni típus. Tudod miért moccan meg 1900 év előtt a világ? Mert felébredt az öntudata, hogy a rabszolga egyenlő a császárral. Ha engem eltölt az a tudat, hogy az egész világnak értéke én vagyok, akkor nekibuzdulást érzek, hogy ezt az óriási értéket magamban fejlesszem. De hisz' azt mondhatja valaki, hogyha így kiemeljük ezt a belső világot, akkor szétfoszlik minden. Azért futottak az emberek a pusztába, azért lettek mártírok, remeték, azért fordult fel szép Görögország, a ragyogó Olymp és lett helyébe egy alázatosan imádkozó, egy Miserere-t énekelő nagy tömeg, mely csak várt és elfelejtette a világot.

Ugye ez veszedelem? És én ezt beismerem. Isteni érték van bennem, az egész világnak én adok értéket, következésképpen én itt mindent megvethetek? Nem. Én ezt mind megfordítom, s azt mondom, hogy ezt az isteni értéket beleállítom a világba. Igen, kedves lélek, neked eszedet ki kell művelned, az akaratodat fegyelmezned, művészetedet ki kell fejlesztened. Neked nem szabad odúban laknod, neked nem szabad rabszolgákat megkötnöd, hanem emberségessé, felségessé kell tenned ezt a világot. Neked magadnak szép testűnek és széplelkűnek kell lenned. Én tehát szép lelket, erőteljes individuumot, egy benső tartalmat akarok, harmóniát a belső és külső világ között, hogy ennek az isteni képnek egy méltó szép keretet adjak.

A végtelen értéket át kell élvezni, hogy szebb, gazdagabb egyéniség legyünk. A lelkigyakorlatokat azért tartjuk, hogy lelkünknek szárnyat adjunk. E szárnyaló érzelmeknek belülről kell kialakulniuk, ha kívülről segítik is, az csak biztatás lehet.

Ha tudatára ébredsz öntudatodnak, az már szárnyaid bontogatása. Ha nem momdasz le, nem fáradsz bele s kifejted energiádat, okvetlenül célt érsz. Ezért arra kell törekedni, hogy semmit se tegyünk az evangélium tanítása ellen, azaz: ne vétkezzünk. Ne legyen az idegzetünk tompa, fokozzuk az érzékenységünket. Az evangéliumnak nagy igényei vannak, de az igények a bensőre utalnak; az érzülettől függ minden. Nem attól, hogy 5- 2- vagy 1

talentummal bírunk, hanem, hogy mennyi érzületet öntünk mindenbe. Csak az egyszerű názareti házat említem. Lehet a közönséges életben, igénytelen szolgálatban is nagy tökéletesség. Csak a lelkem finomságát megtartsam, azt pedig minden bűn letöri.

„Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.” A legnagyobb tökéletesség nem riasztó vértanúság, szigorúság, hanem a nemes, őszinte jóakarathoz az érvényesítése. Ha negative nem vétek ellene, positive is megtalálom az érvényesülési tért a gyakorlati életben. Az érzületet, a jószándékot beleállítom az életembe, s a kócból fonalat, ebből finom szövetet készítek, s beleszövöm a krisztusi koronát. Lesz-e erőm, hogy az én isteni öntudatommal különben gondolkozzam és érezzek, vagy csak kilendítést kapok, s azután egy tehetetlen vergődés következik? Nem, biztosít az isteni kegyelem.

Mi a kegyelem? Az Isten befolyása az emberi lélekre. Az Isten engem kitapogat, kimintáz, gondolatokkal és érzésekkel ellát, de megkívánja, hogy én is erősen akarjak istenivé lenni. Ezért pedig adjunk oda mindent, s ne ragaszkodjunk az alacsonyhoz.

A mennyország hasonló a drágagyöngyhöz, aki azt megtalálja, az odaad érte mindent. Ami útjában áll, azt elsöpri, ha kell, erőszakkal, ha lehet szépszerével. Ez fontos dolog, e nélkül nincs igazi fejlődés. Hogyan éljünk hát? Mit tegyünk, mi a tökéletesség? Mi az ideál? Megint csak azt mondom, amit előbb: értsd meg, hogy végtelen értékű isteni öntudat vagy, fejleszd ki tehetségeidet, a jó akaratot állítsd bele a mindennapi életedbe s az isteni kegyelemmel megtaláld a többi.

Ez az a qualitatio örök élet. Ha örökéletről beszélünk, a naptári számításra gondolunk s a napokat számítjuk, s így akarjuk a mennyországot érthetőbbé tenni. Ezt ne tegyék. A qualitativ örök élet bennünk van. Az, az a szép nemes lelki öntudat, melyből fakadnak, a legszebb inspirációim az örökkévalóságra. Ebben a mélységben találunk lendületet, ha kétség, unottság megszáll. Itt találunk mindig felfrissülést s végtelen sok örömet, s lelkünk harmonikus lesz.

Krisztus mondja: „Akár 5-, akár 2-, akár 1 talentumod van, mindegy, csak akarj s akkor betérsz a te Urad örömébe!” Ha ingereket szerzünk a testnek, azok csak injekciók, azok nem örömök. Az egész külső világ arra való, hogy ezt a benső szép világot tartalommal töltsse el. A kultúra, tudomány, mind csak eszközök, hogy az én szép, gazdag benső világot jobban élvezni tudjam. Így, ha a művészet iránt érzésem van, akkor a lélek szép harmóniáját jobban ki tudom magamban fejleszteni. A művészet, kultúra mind folyamatok, és a tenger az én vagyok, mely gazdagabb s elmélyedettebb lesz. Ez egy koszorús öntudat, impetatori önérzet, ez egy fölény, mely a maga erejét érzi. Az Isteni Megváltó az evangéliumban folyton ösztökél, hogy a mennyország bennünk van, azt fejlesszük magunkban. Ehhez nagy munka kell. Az egész dolognak a nyitja: erősebbek, boldogabbak legyetek s az isteni kegyelem pedig megtanít a többire; az majd vezet, nem hagy el, rövid gyeplőn tart, belső nyugtalansággal, édességgel, szigorúsággal ösztökélni fog, hogy ne alkudj, mert aki kételkedik, az már meg is tagad.

Istenem, itt van az én belső világom, egy fejletlen egyéniség, mely vergődik, kérlek világíts bele ebbe a mélységbe és mutass egy vonzó utat, izleltesd meg velem a belső erőt, mert aki megismerte a saját lelki értékét, azt a fölséges vonást, annak a többi már nem imponál. Ilyen lelkesedéssel kell szolgálni ezt az ügyet s megoldhatjuk ezt a problémát.

III. elmélkedés

Magna fides, maiora merita.

Nagyobb hit, nagyobb érdem. Aki bizalmatlan, az nem az Isten gyermeke. Akinek egy rögbe fagyott szíve van, azon nincsen az isteni jelleg. Legyetek áthatva egy fölséges hittel, hinnetek abban az isteni öntudatban, mely bennetek van, abban az isteni életben, melyre rá vagytok képesítve, hinnetek kell az Isten közelségében, hinnetek kell, hogy veletek van s ti

nem vagytok elhagyatva. Mikor ezt mondom: „Hiszek egy Istenben...”, akkor egy másik „Hiszek egy”-be kezdek: „Hiszek magamban, egy végtelen értékben, egy végtelen értékű, isteni rendeltetésben, hiszem, hogy Istennel vagyok telve”. Az én hitem egy mélységes meggyőződés, mely felemel, eltölt, erőssé tesz, felken engem. Igen, nekem kenet kell, mert küzdő vagyok s királyi fejemet fel kell emelnem öntudattal s önérzettel. A kenet itt fakad az én szívemben. Ezt az isteni öntudatot bele viszem az élet összes viszonyaiba. Beleviszem szülői, jegyesi, anyai viszonyaimba. És nem azt mondom, hogy le kell taposni mindent, meg kell vetni a világot, hogy a lelket megmentssem, hanem a lelket kisugározatom, az én napommal, ezzel a melegséggel, egyéniséggel, mely képesít engem, egy világot teremteni, bele állok a világba s mondom: hiszem, hogy érvényesülök!

Azt mondhatnák, hogy illúzióval dolgozom. Kérdik, hol van az isteni élet, hol van a szellem kiáradása, az isteni erő térfoglalása. Sugárzó lelkekről hallok s jégveremben fázom, puszta környezet. Úgy látszik ez is teória, ez is szemlélet; ez is átlátszó, csontváz és velő nélküli valami.

Mutasd meg nekem azt az aranyos, erőteljes isteni életet. Ez méltó kívánság. Mert hiszen ha frázis kell, abból van mindenütt, s ha csak ily teoretikus perspektívák megnyitására van szó, ahhoz minden filozófia ért.

Azt az átélt valóságot mutasd meg nekünk! Isteni embert akarok látni, istenileg átélt életet akarok szemlélni! Ezek a mi nagy igényeink teljes kielégítést találnak. Találkozunk egy kedves, fenséges, isteni öntudatot átélt emberrel, a Jézus Krisztussal. Sokrates, Plató, Zens, Demokritos mind csak szemléletek, szép ideálok, felséges tűzijátékok.

Emberek, ti már sok istent csináltatok, most az Isten csinál egy ember. Az Isten emberi életben megteremti az isteni élet kiadását. Tisztán ember és az örök istenség kifejlesztése, kialakítása. Evvel a vezérlő úttörő gondolattal, hogy íme itt van egy korrekt ember gyöngy kiadása előttetek, nézzétek és éljétek szerinte. Mutatok egy nazareti házat, poros országutat, mezítlábas, közönséges ácsot egy felséges mennyországot magában hordozó embert, egy öntudatot, mely mondja: „Én vagyok a világ világossága, aki utánam jó, az nem jár sötétben.”

És rajta csüng a ti lelketek és hozzá tapadtok s mondjátok: „Igen, szerinte kell alakítanom az életemet; oly közel jutott hozzám az Isten, hogy ne ijedjek meg. Igen, hiszem, hogy az Isten közel van, bennem van s az ő emberi élete az én erőm és biztatásom. Ezt a lelket magamba felszívom, a lelkét meg kell osztani és én is isteni életet élek!”

Én azt akarom, hogy önök ilyen tavaszias lelkek legyenek, hogy energiájuk megfeszüljön, hogy dacára számtalan illúziójuk szétfoszlásának, sok csalódásuk és sok megghiúsulásuk után azt mondják: „Isten van bennem, az ő lüktetését érzem s attól melegszenek.”

Csakhogy ugye ez messze van? 1900 év egy óriási örvény, tizenkilenc század egy sötét éjszaka, dacára a sok tudománynak s fáradozásnak. Lehetetlen, hogy messze legyünk attól, ki nekünk való, lehetetlenség, hogy az emberiség szűk zónájának kelt fel a nagy Istenség. Annak a nagy Krisztusnak összeköttetésben kell velem állnia, valamiféle véredényrendszernek kell lenni a szellemi világban, melyben a lelkek közvetlenül összeköttetésben vannak az Úr Jézussal. Az a község, az a csodás ország, mely Pirenek, Kárpátok, vizek s korszakok felett egy szent közösségbe foglal minket, ez az Anyaszentegyház. Nekünk kapcsolat kell, valami ideghálózat, szívet szívhez való összeköttetés kell.

Én úgy szeretem azt a közösséget, oly kedves, oly felséges az Istennek ez országa, jóllehet tele van fekete folttal, szeplővel, jóllehet 19 század szennyének patinája van rajta. Az emberi szenvedélyeknek, a félreértéseknek, a hatalmi érdekeknek a patinája. De kérlek, e szeplők a királyi arcot ne homályosítsák, ezért a patináért azt a drága arcot meg ne vesd!

Ezektől a küzdő érdekektől azt a főséges mély folyamatát az emberi lelkeknek, mely az északi csillagzat felé tör, el ne téveszd. Valamint az Isten nem bízta a levegőt a kémikusokra, a vizet a laboratóriumokra, a napsugarat a villamos gyárakra, éppúgy az evangéliumot nem

bízta a tudományra, hanem az egyházra. Én az evangélium miatt szeretem az Anyaszentegyházat. Ez egy rozsdás szerkezet, de összetartja az evangélium. Sokan megütköznek azon, hogy mily régi stílus, de ha ez nincs, a lelkek szétesnek, az evangélium levelei szétmennek. A kritika kibetűzi, szétszedi és futóhomokká lesz az ősi szikla.

Én avval a szeretettel és felvilágosul hittel, mely a bűnt az erénytől, az értéket a rozsdától meg tudja különböztetni, azt mondom: értelek Te lelki közösség, Te szükséges szervezet. Tudom, Te is benne vagy az evolúció lombikjában. Megérzed a nyomásokat, melyeket a kulturális mozgalom gyakorol rád. Ez engem nem háborgat. Látom, hogy itt sok a bűn, hogy az oltárok is piszkosak, hogy ezek a templomok inkább romokhoz hasonlítanak, mint dómokhoz, hogy a papok is mily rongyosak és sárosak, (de anélkül, hogy valakire követ dobjak,) de mégis tudom, hogy ezt az irányt meg kell tartani, ezt elzsilipelni nem lehet. A Szent Antal, s a loretói ház – tudom – nem tartoznak az evangéliumhoz, ezek csak fodrok, hanem a fenékhullám: a krisztusi szív lüktetése a földolog. Emancipált lelkeket akarunk, akiknek nyílt és messzire látó tekintetük van s nem jönnek zavarba a lényegtelen külső benyomására...

Én nem megyek el, hogy üregekben lakjam, én itt maradok az én városomban, itt szebb lesz a fejlődés, a haladás. Csak itt a társaságban fejlődhetsz, a te lelkednek egy lelki közösségben kell élnie, neked ebben a sugárzatban kell maradnod, melyben a te lelked kivirágzott, neked azon az alapon kell állnod, mely az erősségednek biztosítékot nyújt. Egy szociális és mégis istenes léleknek kell lenned. Senki se emancipálja magát a társaságtól, mert akkor egy tönkrement bolygó lesz. Senki se emancipálja magát az egyháztól, mert ez az emancipáció az individuumnak a paraszt lázadása, a szellemek eltorzulása lesz. Nemcsak ezért kell nekem az egyház, a közösség, hanem mert összeköttetést akarok Krisztussal, mely az ő kegyelmét közvetítse nekem. Nagy kínom az én bűnösségem érzete. Megnyugvást, megváltást, tisztulást, bocsánatot keresek. Legnagyobb kegyelem a tiszta lélek. Mikor én levettem magamról a terhet és megértettem, hogy meg vannak bocsátva bűneim, az már a földön a lelki mennyországnak egyik fontos eleme. Ha itt volna Krisztus, én a lábaihoz borulnék, mint Magdolna, terhemet eléje állítanám, szívemet szívébe, lelkemet lelkébe önteném. Nektek ily vággyal kell a régi Krisztust keresnetek. Hagyott ő nekünk valamit, ami közvetíti az ő kegyelmét. Van egy titokzatos kapcsolat, mely szó is, érzés is, cselekvés is, mely a krisztusi régi kegyelmet közli és ezt a szent titkot megint csak ott találok, hol a régi krisztusi nyomok vannak, melyeket tizenkilenc század mulandósága el nem mosott. Ezek a szentségek: a régi Krisztusnak illetei, az isteni szívnek hozzám való közeledése. Forrásokat keresek, melyekben lelkemet fürösztethetem. Lesznek bizonyos szent intézmények, melyek impregnálva vannak a Krisztus szellemével, amitől az én lelkem friss lesz. Kell nekem Krisztus befolyása a bűnbocsánatban s a szentáldozásban. E nagy titkokat Isten a szent közösségre bízta. Lehet, hogy piszkos a keze az egyház szolgájának, de gyöngyök vannak benne, lehet hogy rongyos a ruhája, hanem a vére, az krisztusi vér...

Oly bizalommal járuljunk a szentségekhez, mintha azokban magával Krisztussal beszélénk s az ő lelkét szívünk magunkba. Össze kell egyeztetni azt az objektív közösséget, azt a szociális elemet és azt a szubjektív vonást, az én egyéniségemet, akkor benne találok magamat ebben a szent közösségben és felhasználom annak erőit és boldognak érzem magamat ebben a környezetben.

Ne sokat botránkozni, hanem minél többet épülni, minél kevesebbet üresedni és minél többet eltelni, minél kevesebbet kritizálni, annál többet elfogadni. Lépjetek bele ebbe a szent valóságba, használjátok fel, ami fakad benne és elhal bennetek a kétely és tapasztalni fogjátok, hogy ez az igazság. Mindig sajnálom azokat a lelkeket, kik önmaguknak szárnyát szegik s mindenféle nehézségük, terhük van; csak a lesújtó utakat látják s az értéket szem elől tévesztik.

Ruskin is figyelmeztet, hogy ne a csúnyát, hanem a szépet is nézzétek, ne csak panaszkodjatok, hanem örvendezzettek, ne csak kritizáljatok, hanem szeretettel is nézzetek a világba. Ha csak a keserűséget és a fonákságot látjátok, eltorzul a benső lelki világotok s árnyék borul rá, s a lélek szép és nemes stílusát veszélyezteti. Ez egy óriási bölcsesség, nevezzük optimizmusnak vagy bárminek, mégis csak egy erőteljes, friss, gazdagító irányzat, igazán spiritus et vita, szellem és élet.

Ezt akarja az Úr Jézus. Ő egy iskolát akart, mely ne a tanakodások iskolája legyen, hanem egy oly szellemi irányzatot kövessen, mely nem csak sarat és iszapot szív magába, hanem mely a lelkek szabadságáért küzd még a békében is; ha tömlöcben jár is, mindig a szabadságról álmodozik s az emberben nem csak azt a gyarló, vétkező embert látja, hanem az istenibb, jobb alakulásnak a reményét tárja elének. Higgyék el, én ezt a mind átéltem s szívből beszélek. Ti pedig az én fából vagytok faragva. Az én lelkem a ti testvér lelketek. Egyben lehet nagy különbség: a nevelésben, a fegyelmzésben. Lehet, talán többet kételkedtetek, mint én, de tudom, nektek is ugyanazon titkos vágyatok van, a ti kínatok is ugyanaz...

Óh, menjetek be, tárva, nyitva van az ajtó. Leültök a templom elé alamizsnát kérni. Miért nem mentek be a fényes dómba? Fussatok be egészen az oltárig gyermekileg bízó lelkülettel, s ne kételkedjétek. Ne kérdezzétek, mit mond a világ, hanem kérdezzétek azt a bennetek megszólaló Istent, hogy mit akar. Bízatok benne, nektek is van egy vonzó csillagotok, egy geniusztok. Küzdeni fogtok a ti szenvedélyeitekkel, a ti kulturális terheltségekkel, a kis gondolatokkal, az akaratlansággal, küzdeni fogtok sok elfogultsággal, mely rátok ragad, hanem azért mégis azt mondjátok: itt vagyok, mit akarsz, hogy tegyek!

Használjátok fel, amit Krisztus adott: a szentségeket.

Szociális érzékkel álljatok bele az egyházas életben, gondoljátok, hogy az fészek, hol megnő a szárnyatok; Jákob kútja, hol Krisztus ül, ki az én szomjas lelkemnek vizet fakaszt. Ha így éreztek, biztosan kialakul bennetek az erőteljes típus, bármikor és bárhol éljétek, akár a türelem motívumán, akár az erőteljes aktivitás motívumán. Ilyen alapokon fel lehet építeni egy fölséges szisztémát, mely a ti szebb, nemesebb, boldogabb élteteknek a tervrajza.

Ha felhasználom, amit az egyház nyújt, érzem, hogy a krisztusi hasonlóság kiverődik rajtam. Igen, így jól fogják magukat érezni.

Adja meg nekünk az Isten ezt a nagy kegyelmet, ezt a tiszta felséges öntudatot, ezt a jó üdvös atmoszférát. Az isteni Megváltó kettőre sürget minket. Hogy ne gördítsünk útjába semmi akadályt, s a jót cselekedjük. Nyugodtan mondhatják: „Uram, amit kívántál, én megadtam neked”. Ebben a hangulatban érezni fogjuk, hogy emelkedik a szebb, nemesebb és gazdagabb életünk s ebben a hangulatban fogják méltányolni a holnapi ünnep titkát, hogy az Isten emberré s így a testvérünké lett.

Március 25., Nagyhétfő

I. elmékedés

Az ember egyre azt szomjazza, azt sürgeti, hogy Istennel, valósággal, meleggel, lelkesüléssel, bensőséggel, áhítattal teljék el, hogy egy felkent lélek lehessen.

Nekem meg kell győződve lennem arról, hogy az Isten közeledik felém, vágyik belém oltani magát. Az isteni kinyilatkoztatásnak régi, szent, tiszteletreméltó gondolatai mind az Istennek hozzám való közeledése...

Látom, hogy a pusztában egy vén pásztor, ki már nyolcvan éves, botjára támaszkodik s nyáját őrzi, hallja lélekben a tőle elszakadt nép fohászatát a Vörös-tengeren túlról, hallja a síró vágyat, a panaszt; lát egy égő csipkebokrot, közeledik hozzá, s hallja a szózatot: „Állj meg,

vesd le sarúdat, mert a hely, hol állsz, szent föld. Biztosítlak, hogy sem te, sem a te kedveseid, kik a sivatagban bolyongnak, nincsenek elszakadva az én szívemtől, én vagyok az ő segítőtjük, gondozom őket”.

A régi, isteni kinyilatkoztatáson fel-felcsillan az a szent szeretet, mely bizalommal, meleggel közeledik az emberhez. Látom már a tékozló fiú atyjának vonásait kiélesedni, látom, hogy az isteni kinyilatkoztatás biztosítani akar, hogy az Isten törődik velem, de ez még nem elég közvetlen. Ez még nem emberi kiadása annak az engem melegítő szeretetnek. Nekem emberi kiadás kell, nekem a szívembe fűrődő isteni lehellet kell, nekem oly benyomás kell, mely az én lelkemre száll és azt teljesen kielégíti...

Ott egy égő csipkebokor, itt egy égő szív; ott a tövisbokor, itt egy szűzies lélek. Ott egy általános ígéret, itt egy határozott ígéret: „Én leszek a te testvéred, én átélem s magamban kiformálom az életet s azután beléd oltom. Én az isteni gondolatokat agyamban vérré, az én szívemben meleg érzéssé, indulattá akarom átformálni, hogy te azokat a legközvetlenebb szeretettel fogadd.

Ugye, a régi gondolat, a régi kinyilatkoztatás, a régi képek, a régi nyomok és végre az emberré változás, a megtestesülés, csupa szó, érzés mindenütt!

Gyümölcsoltó Boldogasszony napja van ma, azaz: Istent oltó, Istent belénk oltó Boldogasszony.

Ez már emberi útja a nagy Istenségnek.

Az ember a vallást a legszebb kiadásban akarja. Nem egy indiai képnek, egy száz kezű buddhista képnek kiadásában. Hisz ez az ember ízlését is megzavarja. Az Istent nem úgy akarjuk ismerni, mint villámot, mint teremtőt, nem mint Jehovát, mint a hadseregek urát; nem, az erőszak nem imponál, nekünk a rombolás nem lehet eszményünk. A vallásnak legszebb kiadása az Isten közeledése.

„Én vagyok a ti testvéretek, az én életem a ti ideáltok lesz. A ti sokszor képtelenségekben elcsigázott, lehetlenségekbe beleusztott és kifáradt szívetek belejön egy oly kedves temperamentumos atmoszférába és ott szépen kifejlődik. Nektek ez kell, nektek a valóság kell, kialakítva az ideális eszményi emberiségben. Itt vagyok én, a ti testvéretek, rajtam csünghettek, karjaimba borulhattok, a lelkemet oszthatjátok meg. Igen, mondhatjuk az apostollal: „Élek én, már nem én, Krisztus él bennem.”

Önök azt mondhatnák, hogy ez oly ideál, mely megtéveszt.

Mivel Krisztus a ti testvéretek, nektek a legnagyobb s legközvetlenebb bizalommal kell feléje menni s hinnetek kell, hogy ez kell nektek.

Azt mondja Maeterlinck, hogy a szentek csak annyiban különböznek a közönséges emberektől, hogy mélységesebb öntudatuk van s hogy érintkeznek az Istennel. Azt akarja Krisztus, hogy ezt az öntudatot fejlesszük, hogy felvilágosult, felbátorodott lelkek legyünk, ne pedig passzív, indolens, apatikus, tehetetlen lelkek.

Higgyék el, hogy azért jó felém az Isten ilyen emberi kiadásban, hogy neveljen s felemeljen. Ennél kedvesebb, biztatóbb evangéliumot nem mondhatok, nagyobb erőt nem közölhetek önökkel.

Ha te olyan pincestílusban építed fel az életed, hogy örvendezni nem tudsz, akkor rab leszel. Ha te emberi stílusban építed fel az életedet, akkor lehet neked türhető életed, de építsd fel azt az örök gondolatok stílusában, ahol napsugárban jársz s az isteni kegyelem melegít. Abban a stílusban építs, hol nemcsak a mosolygó Itália, hanem az Alpések szakadécai is vannak, ott építs, hol nemcsak a szép olasz tengert ismered, hanem viharokat is tudsz végig küzdeni. Ne csak enyelegve, lepkéket kergetve élj, hanem a mélységekbe is ijedelem nélkül nézz bele, s ott is láss csillagokat, hol az ember már csak szemfedőt varr. Ott is kell tudni ébresztetni, hol már az utolsó sziporka is eltűnik.

Az Úr Jézus nyomai nekem ilyen ösvényt mutatnak: Én azt mondom: „Uram, ami tőlem telik, megteszem, én szívesen beleállok az irányzatba és megyek feléd.”

Én nemcsak ezekkel az elemekkel akarom az Isten közeledését jellemezni, hanem utalok az önök szívére és lelkére. Mit mond a Szentírás?

„Íme a te ajtódon állok és kopogok. – Ki, egy vándor vagy tán koldus? – Én, az Úr szíved ajtaja előtt állok. Eljöttem, még mielőtt hívtál, hogy felzavarjalak téged. Én állok itt, minden jónak kezdője, minden szent és felséges irányzatnak az ősforrása; én, aki megifjítok, aki vonzok, aki benned a lelkiismeret szavát ébresztem, ki neked jó gondolatokat adok. Én vagyok a te lelkiismereted szava, mely bármennyire is akarja magát emancipálni, mégis csak a felségest van hivatva elismerni. Az én kopogásom a te bűnösségednek érzete. Az én kopogásom azok a nagy konfliktusok is, mik az eszmény és egyén közt felmerülnek. Nem tudsz szabadulni. Az eszmény, a jognak kötelező hatalma mindig magával ragad. Mit tehetsz te a téged unszoló, folyton vonzó Istennel szemben.”

Vagy zárt ajtó vagy s rideg visszautasítás, vagy tárt ajtó s készséges odaadás. Megteheted, hogy a legfölségesebbet is kicsinyled, – mert mindent tud a szerencsétlen, egyszer a vakondtúrás előtt is megáll, máskor túl teszi magát minden akadályon. Montaigne azt mondja, hogy a te lelked ügyes komédiás.

Uram, megnyitom a szívemet s számodra engedelmisséget követelek magamtól. Érzem, mennyire szükséges, hogy én az eszménynek, az isteni akaratnak, a legjobbnak s legszentebbnak uralma alá helyezzem magamat s a végtelennek hódolatára tanítsam magamat.

Uram adok, hogy én szívvel, lélekkel tudjak hódolni neked. Érzéketlenség az Isten sugallataival szemben, hideg rideg arckifejezés az örök Krisztussal szemben, mind szerencsétlen lehetőségek, melyek ellen védekezni akarok az én felzaklatott lelkiismeretem egész érzékenységével s akaratom egész erejével.

Uram, én szívesen át akarok gyűrődni, megváltozni, egészen a Te gondolataid szerint akarok formálódni.

Csak a Te keneted ki ne száradjon az én lelkemben. A Te meleg leheleted csapjon meg, csak ne légy távol tőlem, kényszeríts, emelj, vonj, engem!

Hát oly nehéz volna az emberi szív? Igazán rög, melyet a Nap sugara sem tud felmelegíteni, hogy a szívtelesség téli fagyja kiengedjen? Hát tényleg mindig csak a rabszolga, a pária típusa vagyok? A parasztlázadás lármája hangzanék az én lelkemen?

Ne kételkedjétek, ne bizalmatlankodjatok, hanem mondjátok: „Uram, megnyitom az én szívemet, hiszem, hogy megindíthatsz bennem egy folyamat, mely a jobbnak, nemesebbnek a folyama.”

Lélek, légy vágyódó, törekvő s az alacsonnyal be nem érő, légy a szebbet s jobbat szomjazó lélek. Legyen a te vallásosságod egy szépen átélt életté, legyenek ez eszmék, igazságok, törvények bennetek egy harmonikus életté!

Ugye mennyi alaktalanságot lát az Isten, mennyi megakadt fejlődést, csupa torzot s torzót, csupa félbe maradt művet. Hány lélek alá írhatná Krisztus: „Fecit, pinxit, sculpsit Chistus!”

Pedig rajtunk dolgozik Krisztus. Minden érzés egy-egy kalapácsütés, minden finomabb indulat egy ecsetvonás a mi lelkünkön. Ha a festék nem tapad, ha a kalapácsütés inkább tör, mint vés, ha nem használod fel, amit Isten nyújt, ha ez mind csak külsőség, ha a törvény csak régi tradíció, s azt át nem éled, kompromittálod az egyházat, Krisztust, a kegyelmet s mindent. Nagyon jól tudom, hogy mi egy oly milióban élünk, mely nem éppen az erkölcsiségnek a fényével van átítatva; mindenki megsínyli a modern kultúra átkát s mindnyájan szenvedő lelkek vagyunk. Fáj, hogy nem voltam elég nagylelkű az én ideállommal, a nagy valósággal, az Istennel szemben. Magába térő szívvel mondjuk: „Uram, amin Te megütöközöl, azt én okvetlenül lerontom.”...

Látom, hogy vannak királyi lelkek, kikből sötét lelkek lettek. Zseniális lelkek, kikből bálványimádók lettek, látok apostolokat, kikből Júdások lettek, látok vértanúkat, kik már

sugalmazva vannak és a kísértésben mégis mindent megtagadnak. A sötét bűnnek hatalma van az én lelkemen is. Igaz, nem voltam Salamon s nem lettem bálványimádó, nem voltam apostol s nem lettem Júdás stb. de azért jól tudom, hogy rajtam sok seb, sok folt van; hogy itt egy tiszta, nemes reakcióra van szükség, mely a szív mélyén fakad s tisztára mossa a lelkeket. Az élet reagál a halál, a tavasz a tél ellen, az erő az erőtlenség, a lélek a bűn ellen.

Az Isten kopogtat a te lelkeden, kérlek légy nagylelkű iránta, közeledj hozzá igazi szívbeli alázattal s mondd a mai evangéliummal a legszebb szót: „Legyen nekem, a Te igéd szerint. Íme, az Úr szolgáló leánya.”

Szolgáló leánya! Minő báj, örök szépség, szellemi igézet! Szolgálni akarok a jobb kialakulás vágyával.

Ha bízó, alázatos lélekkel jöttök, akkor kialakul bennetek a hősiesség. Kialakul a hitnek a heroizmusa: én itt maradok, s ebből az alapból nem engedek! Ha ti alkudoztok s a krisztusi gondolatokat párhuzamba hoztátok a nyomdafesték felfogásával, akkor már a heroizmust megtagadtátok.

A kitarásban is kell heroizmus. Ha a lélek nem zavartatja meg magát, s szép kedélyvilágával bele tud állni a legközönségesebb napszámba, akkor heroikus. Az én bizalmam Istenben szintén heroizmus, mert amikor gyengének érzem magam, kedvetlen kelletlen vagyok, ha depressziók alatt állok, azt mondom: „Mégis tudom, hogy Isten van bennem.”

A szép életnek belülről kell kiindulni, a melegnek is belülről kell kiindulni...

Emberek, ti magatok előtt titkok vagytok, s nem tudtok rányitni ama rejtélyre, hogy Isten kegyelmével fejlődő életet éljete. Erre kevesen találnak időt...

Istenem, ha Te hívsz, vonasz, akkor önmagam javításában, átalakulásában akarom azt a heroizmust kifejteni, melyet Te minden lélektől vársz.

Igen, ezt megtehetem, mert az isteni kegyelem segít, akkor elmondhatom Szent Pállal: „Akár élek, akár halok, nem magamnak élek, nem magamnak halok, az Úré vagyok!” Istennek élj! Áldozd fel, ami kicsiny, silány, hitvány, s öltsd fel, ami krisztusi. Add ezt a kegyelmet, Uram! Az isteni sugallat szerint kialakított élet a legnagyobb ajándék, a legnagyobb kegyelem. Uram, ismerd fel lelkemen a krisztusi hasonlóságot!

Az ember azon mértékben fejti meg az élet problémáját, amennyiben szerencsés volt az ő fejletlen egyéniségét az isteni vonásokkal felcserélni.

II. elmélkedés

A jeles író Frenzel azt mondja: „Mann merkt an der modernen Christenheit wenig Trauer um das todgeweihte Kreuz.” A kereszténységen kevés könnyet lát, a kereszténységnek mélységében kevés gond fakad, kevés aggodalom egy féltett édes kincsért, mely tönkre mehet. A mi vallásosságunk csak akkor lesz igazi mélység, ha ez az édes kín, ez a keserves könny meglátszik rajta.

Ha szent igaz, hogy a te lelkedben kincs van, ha az egy végtelen értékű gyöngy, akkor okvetlenül reszketned kell önmagadért; mert kincsekkel játszani csak az elvesztés veszedelmével lehet.

Az aggodalom nagy erény. Aggódni azért, ami előttünk drága és szent, ez figyelem, áldozatkészség; a nemtörődés pedig hitetlenség, szürke érzéketlenség. Aki siratni tudja lelkét, mert nagyon szereti, abban a ragaszkodás heroizmusa megvan, mert a heroizmus nemcsak kardot forgat, hanem egy hűséges kitaró, áldozattudó lélek is lehet.

Kérdezzék önmaguktól „Merkt man Ihnen von geheimen Tränen an...” Siratják-e az önök drága kincsét, a lelket? Én most nem egy hisztérikus, hanem egy normális, de a hit inspirációjától átjárt lelket képzelek. Ez gyönyörű vonás, felséges típus.

„Merkt man Ihnen eine Sorge an?”... Látni a gondot azért a meghalni akaró, mégis édes életért? Erős motívumokat kell belevezetni a lelki világunkba s a kereszténység ezeket meg is adja. Nekünk nem szabad antipátiával viseltetni ezen dolgok iránt, hanem mint a realizmus híveinek mindezt érteni és értékelni kell...

Az első nagy gond, amely azonban nem sötét felhő, hanem hűsítő árnyék: a halál. A halál: vég, enyészet, megszűnés, elszakadása az ideiglenes életfonalnak. Ránk nézve egy kritikus fordulat. Nekem ezen fordulat felé az öntudat teljes komolyságával kell haladnom.

Én nem játszom bujósdit, én nem akarom a nagy dolgokat ignorálni. Talán el akarsz fonnyadni, hervadni, nyomott hangulatban apátiában akarsz élni? Nem. Az én ideálom a szebb, a krisztusi élet. Én a sírhoz élni tanulni járok, én a halálra a szebb élet miatt gondolok. Nekem minden halott szent, mert egy rejtelmes, csodálatos valami. Nekem minden halott egy mélységes titok; én kijárok hozzájuk, hogy eszméljek, az ő élte szakadásán magam erősbülök, hogy gazdagabban, kincsebben élni megtanuljak. Csak az életért lelkesülök, a halálért nem. Ha önök egy sírnál állnak, felfakad bennük az élet új hajtása. Az önök lelkét megcsapja az örökélet szele, ha egy temetéssel találkoznak. Ha a halálra gondolnak, azt saját életük gazdagítására használják fel. Ezt a szép életet nemesítsük, tisztítsuk, simítsuk, gazdagítsuk, hogy igazán krisztusi legyen.

Ha a kereszténység ily szigorú motívumokat sző az önök életébe, az nem pesszimizmus, nem keserűség. Ellenkezőleg, életüket jobban megszeretik. Mikor az enyészetre gondolnak, akkor élni sietnek. Minden percednek leszakaszod virágát! Emberek, siessetek élni. Rejtsetek a ti életetekbe nagy és felséges értéket. Azt szeretném, hogy ne veszítsétek el, ne rontsátok el azt a főséges kincset: a ti élteteket.

Az ember siet élni, ha tartalmasabban él, ha gondolait, érzelmeit tetté váltja ki. A Szentírás mondja: „Az ő műveik követik őket.”... A Szentírás mindig ezt a motívumot dolgozza fel, életcsíra, életforrás, örökélet...!

Ez az első s a főmotívum.

Ez mind azért, hogy lelkesebben élni megtanuljanak.

A második szigorú motívum, mely tényleg nyom, terhel, olyan mint a fenéksúly a hajóban. Végre is az élet komoly, hajójának mély járatúnak kell lenni. ...Und diese grösste Herzenspein... mely a világi embernek töviskoszorú, nekem babérkoszorú...

Az élet egy porond, hol herosok járnak, de a herosok elbukhatnak...

A Szentírás azt mondja: komolyan kell élnetek. A tölgyfában nagy energia van megfásulva, a kőszénben egy régi napnak az ereje van felraktározva. Ha valamibe, úgy az erkölcsi értékbe kell komoly munkát fektetni. Ha Raffaello csak tanulással lett művész, ha Michel Angelo mester kötényben tudja napszámát megszerezni, akkor az erkölcsi élet is fölényes, komoly munkát követel. Az erkölcsi élet van oly munka, mint a kőfejtés, mint a tengeren járás, mint a hegyeknek átfúrása, épp ezért bele kell fektetnetek legjobb erőteteket, mert ha nem, akkor elvesztek.

Krisztus mondja: „Ha a te szemed megbotráncoztat, vágd ki és dobd el, ha a te lábad botráncoztat meg, vágd le és dobd el.” Ez mind arra figyelmeztet, hogy az erkölcsi életért komoly elszántsággal kell áldozatot hozni.

„Iparkodjatok bemenni a keskeny kapun; mert tág az út és sokan járnak rajta és keskeny az út és kevesen járnak rajta. A Szentírásban ez a görög szó van: condendito, azaz tolakodj, törekedj: Mert oly nagy dolgot, mint a lélek érvényesülését a gondolatlan étellel nem lehet elérni. Itt komoly dologról van szó.

Aki nem becsüli meg önmagát, aki az Isten kegyelmét nem használja fel, ... der ist nicht geschits zum Kpenste der Wehrkeit, annak nincs muníciója az igazság és felség szolgálatában; csak annak van felkenetése, aki komolyan veszi azt, s mondja: „Látod, én tisztetem a te legfelsőbb akaratodat, mert tudom, a világ is azért van, mert az a te akaratod, a megváltás is azért van, mert jót akarsz. Én elismerem szuverén akaratodat, én apró, imbolygó

öntudat imádom azt, hódolok neki, és ezt az akaratot beleállítom a lelkembe, s mi ellentáll neki; gondolat, szokás, vágy, küzdés, gyávaság, azoktól elszakadok s elpattanok tőlük, mint a végtelenség rotációjában elpattannak a csillagok, ami pedig mellette van, azt lefoglalom magamnak.

Ugye érzik, hogy ez a nemes vérnek a felpeszűdése? Érzik, hogy felemelkedhetnek, hogy nemesedhetnek, lehetnek erősek s komolyak az Isten akaratával szemben. Ez az a szent komolyság, mely néha komorsággá is válik, de ez sem eltorzulás, hanem a léleknek elmélyedése önmagába. Ezzel még nem leszek világgyűlölő, ez csak azért van, hogy szebben, gazdagabban élhessek.

A harmadik vonás egy komoly, az akaratot is felszító áramlat: az Úr Jézus szent keresztje. Óh, az Isten, hogy concipiálta ezt a remekművet. Én bámulom a Betlehem költői tartalmát. A krisztusi életben minden nemcsak példa, hanem szimbólum is, s minden költői tartalommal bír.

A Krisztus védjegye két dorong, az Ő szimbóluma a kereszt, az utolsó típusa a szétmarcangolt ember, az utolsó lélek-felvillanása az isteni akaratban való feltétlen megadás. Mi az életbölcesség, életérték? Feltétlen hódolat egész a vérontásig. Nektek ki kell tartani a jóban, az eszmény mellett egészen a halálig... usque ad sanguinem, nektek el kell telni az élet szeretetével egész az élet feladásáig, ezt hirdeti a Krisztus keresztje. Az élet komoly, itt az örök élet babérjáért folyik a küzdelem.

Vasas fürdőket használunk, hogy felfrissítsük testünket, forrásokat ásunk, hogy új életet, erőt szívjunk magunkba.

Hát csak fürjatók bele magatokat az Isten gondolatába, ott lesz a ti lelketek erős. Vegyétek ezt komolyan. Boruljon rátok is valami, a legnagyobb szellemek árnyékából. Ha a ti szemetek úgy átszellemesedik, hogy a lelketeket is permetezni tudja egy-egy könnyel, akkor ti kikeltetek a lapos világból, akkor az Isten kegyelme remekel bennetek. A Szentírás azt mondja: „Ha híven szerettek, akkor is meg fogtok nyugodni bennem”... Én ezt így is mondhatom: szeretően hünek lenni...

Az emberi lélek békéje már nagy küzdelmek eredménye. Aki megteremtette magában a tiszta, nyugodt lelkiismeretet, az kiváltotta a legfölségesebb érzelmeket. Megnyugszik az Úrban, az Istennek békéje az ő fölséges temperamentuma. Ez nem azt jelenti, hogy sztoikus, érzéketlen apátiába essünk. Nem, de a lelki békét teljes mértékben lefoglaljuk. Aki a tökély magas fokára akar jutni, annak hűségesen kell szeretni és szeretően hünek kell lenni, kicsinyben és nagyban lelkiismeretesnek kell lenni, semmit se lássunk kicsinyes látószögek alatt, hanem mindent krisztusi látószögek alatt, semmit se tegyünk eltorzult lelkiállapotban, mindent normális tekintetekből. Hű akarok lenni Istenhez, mikor nehezemre esik is, ha a lelkem elborult is, mikor pihenni szeretnék és dolgoznom kell. Nem mint a farizeus, hanem mint egy régi mezítláb járó nazarenus akarok szolgálni. Nem vagyok felfuvalkodott, mert tudom, hogy akkor érvényesítem az Istent önmagamban, ha hüen kitartok mellette...

Szeressed az embereket! Gondteli szertettel nézz a szemükön keresztül a lelkükbe. Mindenki önmaga lelkén tanulja meg szeretni a más lelkét. Csak az önmaga iránt gondos ember tud mindenkit egyformán szeretni. Az ilyen ember a szó szoros értelmében demokrata, akár cseléd, akár gróf, akár bűnös, akár tiszta. Csak azt kell nézni, hogy az életnek egy végtelen értéke van. Ez az én lelkemnek az apostoli terheltsége, mit én a mestertől örököltem, ez az anyajegy az én lelkem arculatán. Az ilyen lélek tud igazán imádni, tud betegeket gondozni, az nem fogja őket szentségek nélkül meghalni hagyni. Ezt nem lehet a katekizmusból tanulni, ennek a szívből kell fakadni.

Amit a Te tanítványod mond Uram, az mind csak gondolat, melyet nekem át kell élnem, fel kell magamban dolgoznom. Ez gazdaggá, tartalmassá s megelégedetté tesz. Nincs öröm az egész világon, melyet egy ily mély, szent örömből, lelki teltségéből merít az ember, mert ez a krisztusi öntudat, ezek az értékek okvetlenül élvezetet váltanak ki az életben.

Uram, add ezt nekem, Uram, essék rám a Te idealizmusodnak árnyéka, a legszentebb gondolat, mely apostolokat nevel.

III. elmélkedés

Érzem, értem az emberek vágyát az élet-művészet iránt; azon emberekét, kik mélyebben szántanak, kik az életet ideális szempontból nézik. Életművészet! – nagy szó, nagy feladat. Harmóniában élni a végtelennel! Meg kell tanulni, miként lehet művészileg élni, hogy kell magam számára az életet művészi kézzel kialakítani.

Megszégyenít engem panteizmus, spiritizmus, theozófia, ha én – ki a Krisztus lábnyomait csókolom s ki az Ő apostola vagyok – az Ő érzéseit nem osztanám; ha az élet művészetének szükségét nem érezném, akkor én kontár volnék; nem volna hivatásom élni, ha e nagy kincset magamban átélni nem akarnám.

Mire való ez az élet, csupa taposó malom, ez a mechanizmus, ha az ember nem tud bele örömet, élvezetet önteni.

Ha önök azt hiszik, hogy a kereszténység örökös vágyódás a másvilágra, akkor nem krisztániok, hanem buddhisták. Ha jót tesznek, mert jó dolguk lesz a mennyországban, s nem teszik a rosszat, mert a pokolba juthatnak, – ez az evangélium sorvadása. Nézzék, hogy a Karszt vidékében hogy csepereg az a forrás, melynek vize egykor az Argonauták hajóját hordozta, mi van ott, hol hajdan illatos fenyves erdők zúgtak. Így leszünk azzal a lélekkel, ki a vallásosságot váltónak tekinti a jövőre. Ez nem kereszténység. A kereszténység gazdag élet itt és most. A kereszténység egy őserő kiváltása akar lenni, egy diadalmas világnézet itt és most. Ezt nevezem az élet művészetének. Aki nem akarja kompromittálni a nagy Krisztust, annak nem szabad csak a jövőre nézni, hanem isteni élet kell most és itt, s akkor öletekbe hull érett gyümölcs gyanánt az a másik.

Emberek, kik nem tudtok hősiiesen élni itt, hogy akartok pálmakoszorúsak lenni ott? Istenileg kell élni itt.

Az áldott Krisztus az ő fölséges lelkében átélte számunkra az Ő isteni természetét, éppúgy kialakította a győzelmes isten-emberi lelkületet...

Az Úr Jézus élete két színváltozást mutat. Az egyik – a dicsőséges – a Táborhegyén, mikor a kitörő lélek megdicsőíti a testet; a másik, – a nyomorúság színe változása –, az Olajfák hegyén, mikor a lélek a testet is megtöri. De mind a kettő csak átmenet. Azt az életet, mely nem színváltozások ragyogásában megy végbe, hanem egy rendezett évben és napszámban folyik le, azt az ő közönséges emberi életében tárja elénk...

Hasonló a mennyeknek országa a királyhoz, ki szolgálainak öt, kettő és egy talentumot adott. Akinek öt talentuma volt, szerzett még ötöt, akinek kettő volt, szerzett még kettőt, akinek egy volt, elásta a földbe, hogy el ne vesszék. És eljött az Úr, ki nem azt nézte, hogy öt vagy két talentumot szerzett, hanem, hogy mily lélekkel dolgozott, s mondá a kettőnek: „Menj be jó szolga a te urad örömébe, te pedig, ki elástad a kincset, nem vagy méltó a mennyországra.”

Az embernek értékét a lelkület s nem az érvényesülés és tehetség szabja meg. Az éber, vágyódó, törekvő lelkület, mely az Isten országát önmagában dolgozza ki. De ti mindig isteni stílust, geniuszt kerestek, azért, hogy meg ne zavarodjatok, az evangélium lapszélén ott van az illusztrációban a názáreti ház és egy mezítlábas ember, ki a szabbaton is morzsolgatja a kalászt, ki parabolázik, ki szóba áll mindenkivel, jár, kel, kit sokan szeretnek, sokan gyűlölnék – s végre agyonütnek...

Nekem ez a sok illusztráció kell. Én beleállok abba a krisztusi miliőbe, kifeszítem a lelkemet s nézek, vágyva nézek, s gyermeki lelkületet látok. Gyermeki lelkület minden tudomány, kultúra, minden műveltség érvényesülés dacára – egy fölséges érzület! „Ha nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, nem mentek be a mennyek országába.” Nem odafenn a

másikban, hanem idelelni, azaz nem fogtok isteni életet élni – itt!” Legyetek gyermekek a lelkület ragaszkodását, igénytelenségét véve tekintetbe. Gyermekek vagyok, mert gyermek szemmel nézem a nagyot, az Isten titkával szemben gyermek vagyok, érzem, olyan vagyok, mint a szikra, melyet elnyel az óceán; érzem, hogy a nagy feladatokkal szemben én nem döntök; érzem, hogy a világ olyan kerekeken jár, melyeknek mértékét fel nem érem. Mert gyermek vagyok, nagy tisztelettel viseltetem a nagy Úr iránt. Az egész morálisomat inspirálja egy mélységes tisztelet. Aki nem tud tisztelni, az nem morális ember.

Sokszor panaszkodnak, hogy nem tudnak ájtatosan imádkozni. Aki ájtatos akar lenni, annak mélységesen kell tisztelni. Az evangélium annyira kiemeli ezt a gyermekiséget, hogy szinte meglepetést okoz.

Itt először egy hasonlatról van szó, másodszer pedig az egész gyermektől ki kell hámozni az érzület igénytelenségét s ezt kell beleállítani az én valóságomba, az én életembe. Gyermekek vagyok a gondviseléssel szemben. Nem szállok vitába az Istennel, mert tudom, a végtelent én nem érthetem, tudom, hogy az isteni gondviselés nehéz képleteit át nem láthatom. Tudom, hogy a mai társadalmi bajok egy mérhetlen fejlődésnek eredményei, melyek jobb állapotokat fognak teremteni, de ez a fejlődés Isten gondolata és ezzel szemben én egy engedelmes, tisztelni tudó gyermek vagyok.

Azt mondhatnák, hogy ez együgyűség. Nem! Én szeretem a tudományt s tisztelem azt, s akarom, hogy minél előbbre menjen a kultúra, de a végtelenséggel szemben mégis csak gyermeknek érzem magamat az én odaadásom és tiszteletem révén.

Harmóniában állni a végtelennel, ennek a nyitja a gyermeki lelkület. Ez egy erő, egy hatalom, ez az öntudatnak egy fejlett, győzelmes foka. A gyermek öntudatlan, de az én lelkületem öntudatos, tudok imádkozni, ragaszkodni, engedelmeskedni.

Kiérzem az evangéliumból, hogy e tisztelni tudó gyermeki lelkület mellett boldog szívvel kell dolgozni.

Megmondtam már sokszor, hogy az emberek a kezükkel s fejükkel dolgoznak s nem a kedélyükkal. Madarak, melyek egy szárnyal akarnak repülni. Az emberi természet csak úgy érvényesül szépen, ha összes erejében kifejlődik. Ha kifejleszti az eszét s eltorlasztja kedélyét, az monstrum lesz. Az iránya okvetlenül szerencsétlen. Nekünk meleg szívek, kedélyes emberek kellene, kik a szívnek csodás erejét érvényesíteni tudják. Aki belső lelki világában nem tud érvényesülni, az nem tud örülni, az nem tudja a jót élvezni.

Hisz így jégcsapok vagytok, a jó iránti érzéket elvesztettétek. Nemsokára az egész jótékonyságtok állami funkció lesz. Az evangélium nincs ily pusztaság alapokra építve. Az evangélium nem gúla, mit pusztaság környez; az egy kis ház erdők és rétek közt szerető emberekkel. Az evangélium folyton figyelmeztet; meleg szív, jó indulat... „Paraboláztam nektek három évig; összeszedtem az életnek minden virágát s egy parabolát csináltam nektek, belétek akartam csókolni az én szerető lelkemet; többet nem tehettem. Végre jött az excessus, mely elmámorított titeket, oda adtam magamat a halálnak, hogy ti eszméljete.” Az evangélium s a Krisztus temperamentuma nem azt jelenti, hogy a pusztába vonuljunk, szőrruhába öltözzünk, mint Keresztelő Szent János; nem! – maradjunk itthon.

A tökéletesség az istenszerető, sugárzó, jószágos, aktív élet. Ehhez pedig nem kellene iskolák, ezt eltalálja Mária Magdolna s a többiek a bethániai házban, és Jézusnak kedve tellett a gyermekszívű emberekben.

Harmóniában lenni a végtelennel. Úgy kell élni, ahogy Krisztus élt, dolgozott, szeretett. Meleg lélekkel kell az emberekre nézni, mintha mondanók: jót akarok veled. Akkor nem lesz közöttünk kaszt, mert a kaszt nemcsak Indiában van, hanem nálunk is. Én szeretném, ha Önök mind szívből jövő jóindulattal viseltetnének egymás iránt, ez a szellem olyan frissítő, mint a tavaszi szellő. Kevés jóindulattal találkozom, hanem elkeseredéssel és rossz indulattal. A jó indulat engem meg fog menteni sok rossztól, ez a jó lelkület valóban krisztusi érzület. Az ily lélek lesz csak igazán szociális, ki megérti, hogy mindenkivel jóindulatú legyen. A

nevelésben is kell ez, mert a nevelés sokszor érdes kéz, kurta kantárszár, itt a keménységet a jóindulattal kell párosítani. Haragudjatok is, de jóindulattal, haragudjatok a jó győzelméért.

„Haragudjatok, de ne vétkezzetek” – mondja a Szentírás. Az ember akarjon nevelni, például hogy rendesen járjanak a szentmisére, hogy a szolgálatban emberségesebbek legyenek stb. Értsük meg, hogy a mai kulturmozgalmak nem onnan erednek, hogy mindenki úr akar lenni, hanem hogy az a fejlődésnek a stádiuma. Nekem jóindulattal kell a túlkapó elemeket megértenem, azokat okosan értékelnem s követeléseiknek lehetőleg megfelelnem. Meleg szív kell az evangélium szerint. Micsoda észbontó tünemény, hogy a názáreti ember oly szívet hordoz magában, mely egy mennyországot tud adni. Boldog, kinek szívében az Isten mennydörgő s mégis lágyan zsongó és vonzó igazsága visszhangra talál. Jóindulat az emberek iránt! Az igazi jóindulat nem csak lágy, hanem erős akarat, szolgálni tudó, odaadó és áldozni tudó akarat. . .

A mai munka az embert még nagyobb rabságba ejti, ezt okvetlenül meg kell reformálni. Az ember a gép szolgája lesz, az ember a munkában szenved. Ez nem az igazi filozófia. A munka a szép fejlődéséért van. Ugyan hány ember tud a mai munkában szépen kifejlődni?

Az evangélium dolgos kéz, de a dolog nem iga, az az én fejlődésem. Nekem dolgoznom kell, hogy több ember legyek, nem azért, hogy szolga legyek. A munka nem cél, hanem a tehetségeknek a kifejlesztője. Hány ember érti ezt? Ugye mily messze vagyunk az evangéliumtól? Ezért aztán az emberek elégedetlenek, megbotránkoznak, hogy hol az igazság, hol a krisztusi világ? Ezt csak az találja meg, kinek az Isten kegyelmet adott az igazság megértésére, hogy mindenki a maga szerencsájének a kovácsa. Én is így akarom az életemet kezelni, ezen motívumok szerint akarok élni. Az én munkám egy ésszerű szolgálat, Isten-szolgalat, Isten-tisztelet, lélek-tisztelet. Önmagam tisztelem, ha dolgozom. Istenem, érted, neked dolgozom, meg akarlak tisztelni, hogy jobban megismerjelek, hogy jobban szeresselek. A katekizmus azt tanítja: „Avégre vagyunk a földön, hogy 1.) az Istent megismerjük, egészen a contemplációig; 2.) hogy őt szeressük, egészen az extázisig, a vele való összeforrásig; 3.) hogy neki szolgáljunk a mi kis méretű tehetségünk szerint. A názáreti házban ezt mind megtaláljuk. . .

Én hiszek az isteni életben, hiszem, hogy gyermeki szemmel nézhetem az Oltáriszentséget, szentgyónást; igazán jó indulattal nézhetek az emberekre s testi, lelki javukat elősegíthetem; érzem, hogy a világot jobbá kell tennem. Ennek az organizmusnak első feltétele az őszinte, meleg szeretet.

Gondozzák azokat, kik rászorulnak, kik könnyelműek, jó akarral urává kell lenni a helyzetnek. . .

Dolgos kéz, istenszolgalat reggeltől estig!

Bármit teszek, mindent Isten dicsőségére teszek, és pedig ésszerűen a dolog természetét tekintve, hitszerűen az én irányzatomat tekintve és a kettő együtt adja az istenszolgalatot.

Azt mondhatnák, hogy ez tisztára poézis. Hiszen poézis annyit jelent, hogy alkotni, tenni. Hogy én kialakíthatom a magam világát, s mindent gyermekszemmel nézhetek, az az igazi valóság, hogy én meleg szívvel tudok nevelni, az a legreálisabb tény, hogy az én egész életem istenszolgalat lehet – az a legnagyobb poézis!

Legyenek meggyőződve róla, hogy ha az Úr Jézus, Mária és József a názáreti házban isteni életet élhettek, akkor mi is átélhetjük azt itt. Az Isten kegyelme vezet erre, s a mélység és áhítat annál inkább inspirál, minél nagyobb tisztelettel közeledünk hozzá.

Jöjj, Te nagy Magister, az élet Mestere! Itt is van egy szív, mely élni akar, mely az élet hasztalan kísérleteiben kifáradt s pesszimista lett, kérlek taníts, én híven követlek, a Te utasításaid szerint akarom a próbát megtenni.

Március 26., Nagykedd

I. elmélkedés

A csíra nem ismeri a napot, mégis feléje nő. Az öntudatlan természet érvényesül benne. A gyökér nem tudja, hogy a föld jó neki, mégis a földbe hatol. Ha én is így követem az én szívem ösztönét, akkor kiválthatom alakító erőmet. Mi különbség van köztem és a csíra s gyökér közt? Én is természet és energia vagyok, csak hogy nálam a természet egy darabja öntudatos, másik része öntudatlan. Az én szerencsés kialakulásom azt kívánja, hogy én a többi, az öntudatos részt fejlesszem ki magamban. A kultúra is az egyénnek az érvényesítését akarja.

Én tehát egy nagy darab ösztön és egy kis öntudat vagyok, egy nagy vágy, kívánság, hajlam, zűrzavar, fejletlenség és egy kis darab formai érzék, fogékonyság vagyok; egy nagy darab szenvedély és kis darab akarat, szabad akarat.

Benned is van földrengés, az alsó erőknek, a természetes ösztönöknek a megrendülésétől, s ilyenkor inognak a templomok; a te oltáraid a szabadakarat szentélyében megrendülnek az alantas erők megmozdulásától.

Mit akar a kultúra? Az embert föléje akarja helyezni az állatnak, az alakot az alaktalanságnak, az akaratot az ösztönnek. Ki akarja emelni a fényt a zűrzavar régiójából. A kultúra egy tisztult moralitást, egy magával tisztába jövő öntudatot akar.

Az isteni kegyelem, az isteni szív, az ő irányzata is ezt akarja. Állj magaddal szemben, s különböztess meg mi benned a szabadság, öntudat és mi benned az állati típus, ösztön, szenvedély. Ha nem tudtok különbséget tenni, akkor a lelki béke magaslatára még nem emelkedtetek fel. Én csak az vagyok, ami lenni akarok. Rám bízta azt az isteni akarat. A vérem az nem én vagyok, az idegen, a szenvedélyem nem én vagyok. Azért mondom ezt, mert az ember hiába keseríti sokszor az életét. Ez immorális irányzat és egy végtelen tehetetlenségbe belezavaró dolog. Ezen nem segíthetünk, mi bennünk vér. A tehetetlenségbe zavar minket, mert folyton egy oly követ mozgattat velünk, mit megmozdítani még nem lehet. Következőleg, az ember kezd bizalmatlankodni saját tehetségében s mondja: nem tehetek! Az ember ez által leszögezi magát s képtelenné válik az előhaladásra. Ott sürgessük az előhaladást, ahol lehet, ti. a szabad akaratban. Ha előttem ez a vezető eszme ragyog, akkor nem kételkedem, hogy én mindig jobba lehetek, nem fogok letörni a sikertelenség alatt. Nem fakadok ki: az én életem el van rontva, fel van dülva, itt már az Isten sem változtat...! Hisz ez káromkodás. Ugyan kevesen mondják ki, de sokan érzik.

A jobb élet kifejlődéséhez morális erőkifejlesztés kell. Hiszen a csíra is erőt fejleszt, mikor a göröngyöt eltolja, és ha erősen s nemesen fejlesztem életemet, akkor bennem is meglesznek ez erők. Az aszkézis vagyis gyakorlat az embert megtanítja az öntudatnak és öntudatlanságnak a helyes megkülönböztetésére. A szabad akaratot megkülönbözteti a nem szabad hajlamoktól.

Azt mondja a karácsonyi ének: akinek jóakarata van, békéje van. Kell, hogy az akarat jó, korrekt, igaz legyen, mert ki nem igaz, meghamisított, félreértett szabadsággal dolgozik, nem ér célt és nem éri el a szív békéjét: non habet pacem!

Azért vétkeznek, kik folyton panaszkodnak, kik az akaratot korrekté nem fejlesztik és akarnak valamit, amit nem lehet s nem szabad...:

Mondja az evangélium: „Eljött Krisztus s adott nektek érzéket.” Az érzék lehet formaittas, lehet fényszomjas, lehet finom fogékonyság. Krisztus adott nektek érzéket, hogy a szabadságot felsőbb szabadsággá emeljétek, adott nektek erőket, melyekkel az állati ösztönt, az önző embert nemcsak a kultúra magaslatára, hanem az isteni életnek a fokára tudjátok

emancipálni. Ehhez fény kell. A pálma és a márvány is a fénnel átítatott zónában szebb. Fény kell, hogy az ember egy nemesebb, szebb moralitásra szert tegyen. E fény az Isten magas gondolata. Nekünk egy felsőbb zóna, egy fényporral – istenporral – átítatott levegő kell, s ez az Isten közelségének az érzete. Tehát az Isten világosságának az aranyporával kell behintennem a levegőmet, a krisztusi gondolatokat kell magamba vennem, s nem szabad rászorgálni a filozófiára, hogy az Isten porától hálnak meg a nemzetek. Nem, ettől nem hálnak meg.

Legyetek meggyőződve, hogy amit az Úr Jézus mondott, ígért, az bennetek egy szépséges mennyországga, békés harmóniává lesz. Idegszakadásig, szívtörésig kell ezt hinni. Mélységesen meg vagyok győződve, hogy amit Krisztus nekem adott, az bennem egy eleven forrássá lesz...

Én úgy megyek a szentgyónáshoz, mintha tényleg a Krisztus vérében mosnám meg a lelkeket. Én a krisztusi élet szomjával szívom az ő vérét, és fel akarom venni az isteni megváltó benyomásait, érintéseit: megindulást, lelkesedést, megalázódást, nekilendülést.

A szentáldozásban Krisztus van az ajkamon, Krisztus csókja ég az arcomon s az utolsó vacsora terméké Krisztus szellemével telített légkörébe lépek s mondom: „Itt van, amit akartál, nemcsak mellettem, hanem benne vagy a morálisomban, én Téged komolyan veszek.”

Hiszen ez zene, ez egy új életnek a lehelete s kiindulása.

Önök elfogadják az eformorált, hogy kell erő kifejtés, nem csak ott, hol követ faragnak, ércet olvasztanak, kendert törnek, fonnak, szőnek, hanem itt és az élet felsőbb öntudatában. Itt tenni, itt akarni kell. Ne mondd, hogy el van rontva az életed. Akarjunk s imádkozzunk. Nekünk színeváltozás kell, először az állatból az emberbe, másodsor az emberből a hívő, szerető krisztusi emberbe, a harmadik színeváltozást, – akár itt lesz, akár másutt, – rábírom a dolgok fejlődésére.

Nekem fényszomjas, kereső lélekkel kell iparkodnom az Isten felé; az Ő gondolatait magamban meggyőződéssé formálom s e meggyőződést az életemnek szájrégű mélységébe eresztem. Az én érzésemet a Krisztus érzéseire akarom alkalmazni. Sírnai akarok, hogy lágyabb legyen a lelke, hevülni akarok, hogy olvadékony legyen a szívem, tapadni akarok, hogy a formához simuljak, alakulni akarok, hogy önálló és független és befejezett típus legyek. Ez az észnek s szívnek benső munkája. Olvasztás, köfektés, simítás: Imádkozni kell; a lelkeket ki kell feszítenem; ha csikorog, megkenem olajjal, hogy forogjon; permetezem az éjnek csendjével.

Az én imám néha felemel, néha mint a Szentírás mondja, a Krisztusarc is elváltozik tőle. Mikor Krisztus imádkozott, hallotta lent a nagy város völgyében a nép dühének zaját, hol az árulás a csúnya barátság kíséretébe került, akkor is volt Krisztusnak színe változása: az eltorzulás. Ott a Táborhegyén az istenülés, itt az elsötétülés. Ott lélek áradt ki belőle, mely a testet legyőzte, itt test áradt ki, mely alatt a lélek nyögött. Még sem rendült meg. Sötét árnyak estek rá, de a lelke mécsét ki nem oltotta. Júdás csókok hangzottak fel, de a szeretet nem halt ki belőle. Ott fenn napsugár, itt lenn vértől harmatos pázsit...

Nekünk bízó s törekvő lélek kell. Nem elég, hogy azt mondják, nem akarnak vétkezni, hanem lendülés kell.

Fejlődni akarni! A bizalmatlanság egy csúnya érintésű gondolat; a sikerben való kételkedés annyi, mint Isten kegyelmére sötétséget borítani. A lelket nevelni kell. Senki se tegyen magának szemrehányást azért, ami nem függ tőle. Senki se epossze magát, hogy ő csupa ösztön, vonzalom, antipátia. Krisztus megmondta, hogy mit akar: erős, törekvő, alakító akaratot. Biztosít, hogy meglesz. Senki se mondja: sokszor próbáltam, de nem sikerült. Én azt mondom: próbáld meg újra, nézz magadra, próbáld meglátni a te öntudatlanságodat.

Mondd: érvényesülni akarok, mert Te akard! Érvényesülni a kételyekben is...

Vannak egész korszakokat jellemző szimpátiák és antipátiák; értem azt a sok irányzatot, mi bele van szöve a mi lelki életünkbe. A mi katolicizmusunk ma más, mint volt a középkorban.

Értem az irányzatot, nem pedig a dogmákat...

Nekünk mindenféle nehézségeink vannak az anyaszentegyházzal szemben. Van, ami tetszik, s mi nem tetszik. Ez nem bűn, ez csak érzék. Azért mégis hű gyermeke vagyok az anyaszentegyháznak, én benne, mint a régi kedves tradíciós házban lakom, s annál szebb nekem az, minél régiebb. Ha egyik-másik szertartás nekem nem tetszik, az nem baj, mégis gyermeki kegyelettel fogadom. Ha valami előttem idegenszerű, azt elszenvedem, de meg nem botránkozom. Én a régihez kötöm magamat, hol a krisztusi tannak kifejtett állapotáról van szó.

Az a jóakarát, mely Istennel táplálkozik, minden esetre egy érvényesülő misszióval bír. Bízom benne, hogy megállom a helyemet.

Jöjj el, Te Szentlélek, Te pünkösd Lélek, Te apostolokat felvilágosító, szüzeket lelkesítő, embereket heroizmusra nevelő Lélek, jöjj hozzám! Én hiszem, hogy belőlem is isteni típus lesz. Én Krisztusnak praktikus tanítványa akarok lenni, s akkor hiszem, hogy az Úr Jézus az én kísértéseimből kiemel, s a jóakarát az ígért kincsével megajándékoz.

Békesség a földön a jó, erős, korrekt, küzdő akarát.

II. elmélkedés

Sokszor felmerült ezen konferenciák során az a gondolat, hogy érvényesítenem kell azokat az energiákat, mik bennem vannak s az én boldogulásom segítő társai. Nekem merész kézzel kell előbb letörnöm, azután felépítenem, először nem kímélnem, azután szeretettel gondozni az én lelkem benső világát.

Szeretném önkben az önzést felszítani.

Szeresd az Istent és minden embert, de mindenek előtt magadat. Ha magadat nem szereted, nincs apostoli hivatásod. Ha te nem építesz, nem bízom rád a mások építését. Hiszen ez önzés. Igen, az Isten is ezt akarja. A szív önzése, hogy különb legyen, de ez önzésre nincs ráütve az erkölcsi hiány bélyege, hanem önzés, melyről a Szentírás mondja: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.” Szeresd magadat isteni szeretettel. Ez a szeretet, mely nem lágy s nem kemény, de erős, mely nem dacos, de kitartó, azt akarja, hogy én magamban rendet csináljak. Azt akarja, hogy én magam előtt korrekt legyek, nem úgy értem, hogy tökéletes legyek, mert ez képtelenség itt és most. Tökéletesség! – ezt csak hosszú fejlődés által lehet elérni. Amit most el akarok érni, az csak egy kilépés magamból; amit le kell törnöm magamban, azt erős kézzel kell megfogni. Akkor azt mondom: „Csinálj rendet magadban”, akkor a lelkiismeret fájó sebeit érintem. A te legmélyebb gondjaidnak barázdái: szeplő, seb, mind oly dolgok, miktől nem nehéz megválni.

A másik önzés elfeledteti velem, mi az a korrekt reális idealizmus.

Mert mindenütt akarom az energikus akaratot; szeretném, ha a te szíveden végig tudnék szántani s ha a te gondolataidat bele tudnám helyezni a világmozgató gondolatokba és érzésekbe. Tudod mi a legmélyebb érzelmek egyike? A világnak az a bánata, hogy tökéletlen, hogy alávaló, hogy hűtelen, áruló, szóval ez az érzés. „Uram, nagyon hitvány lettem a Te szemedben.” Ez a mély érzés, mint egy szentelt fájdalom, mint valami tüzes villámló ekevas, úgy húzódik végig az emberiségen. A mi bánatunk az erénynek a reakciója a bűn ellen. A bánatnak van összetörő ereje: a szíveket akarja összetörni. Van szemfedője, de ezzel nem remetét akar öltöztetni, hanem a lélekre borítja. Miért? Hogy az embert gazdagabbá tegye. Tudod-e, akkor vagy legnyomorultabb, mikor érzed, hogy az urad alávaló, ha a bér, melyért dolgozol alávaló, ha a lelkiállapotod alávaló, hitvány, silány. Ezt ne törd, ne fogj kezét azokkal az érzésekkel, ne szítsd azokat az irányzatokat, melyek téged durvává tesznek,

melyek az eszmény fénysugarát homlokodon kioltják, melyek a te lelked harmóniáját megbolygatják. Ezt ki kell irtani, égetni. Ezt elősegítem akkor is, mikor mély alázattal mondom: „Uram, itt vagyok, bűnbánó lélek vagyok.” Óh ez nem szomorúság, nem pesszimizmus, ez optimizmus; ez nem lemondás, nem kisszerű, kishitű lelkek útja, hanem ez a hadak útja, a kilengés, az érzésben való előhaladás. Ez a nemtelen, az alávaló, a kisszerű, a rossz elleni reakció. Ha ezeket az érzelmeket magamban felszítom, álljon előttem a végtelen Isten; hadd tudjam, hogy nekem ezt s ezt kell tennem, s ha nem teszem, bűnös vagyok s ha bűnös lettem, iparkodjam mindent jóvá tenni. Érzem, kettős teher van rajtam, az egyik a bűnöm terhe, a másik az örökkévalóság terhe.

Ha bűnös vagy, vissza kell szerezned a te lelked békéjét, öntudatodba kell hozni, hogy elkárhozhatsz, elpusztulhatsz végleg. Az Isten a halhatatlan lelket nem azért teremtette, hogy a boldogság utáni vágy bennünk csak hamupipóke szerepre legyen kárhoztatva. Mivel kevés bennem a heroizmus, kell, hogy sok legyen a bánat. De azért nekem nem szabad folyton ezeket a vasmángorlókat szerepeltetnem, akarom, hogy ezek az érzések is átjárjanak, mert erős szeretnék lenni a legjavából. De hiszen az Úr Jézus nem ezt mutatta be nekem. Az Isten nekem a tékozló fiú atyja, egy mezítlásos jó pásztor a túskebokornál, ki engem keres. Szent szeretettel jött felém s e szeretethez én végtelen bizalommal járulok. Az én energiám a krisztusi arc láttára gyermeki ragaszkodássá és bánatos szeretetté válik.

Én, a tékozló fiú az atyát szívemmel s lelkeimmel átfogom, az ő könnyes arca az én homlokomat érinti, egymás szemébe nézünk, Ő keres engem s én keresem őt, futok feléje. „Uram, itt van a világüldözött, mély kínok áldozata, itt vagyok, neked engesztelést akarok nyújtani azért, ami bennem meghasonlás volt. Szét vagyok marcangolva attól a harctól, mit a bűn és az erény vívott. Érints meg!” Ez a gondolat variálódik végig az egész evangéliumon.

A Krisztus keresztje az a tüzes oszlop, mely a sötétség, a bizalmatlanság éjébe bevilágít. Ő a tűzjel, mely figyelmeztet, hogy az Isten szeret minket. Emelkedjétek fel, hogy a lelketeken a megindulás párázata mint egy könnycsepp fátyolozza a ti szemeteket, a meghatottság sugározzék a ti homlokokotokon. Egy végtelen, szép, fölséges szeretet vonz titeket. „Uram, hát Te szeretél? Ezt nem tudom elhinni, támolygom egy mély érzés terhe alatt. Te szeretsz! Érttem tettetted ezt! A Te szentjeid éppen ebből az öntudatból indultak ki, a boldogságos Szűz, a Magdolna is ezt nyögi.”

Ez a gondolat, hogy az Isten engem ily tüzes szeretettel szeret, igazán lenyom engem. Az Isten mélységes érzelme áthat, annak a pihegését érzem, az emel fel s az biztat. Lelkem azt mondja: „Ha ilyen vagyok, ha ennyi szeretet ragad meg, akkor én elszakadok attól, ami sár, szemét, alávaló és szeretni akarlak Uram”! Azért sírjatok, hogy a lelketek ragyogjon. Mosd meg azt, alázd meg magadat a porig, hogy az alázatosságnak a mélységében újra az égbetörés inspirációit szívod magadba.

„Uram, bizalommal nézek rád.” Milyen királyi öntudat, bizalommal nézni az Isten szemébe. Milyen felséges nemzedék, mely egy élet lapályaiból kikerülve bizalommal néz az örök szentség és igazság szemébe. Építsük ki magunkban az Isten ledöntött oltárát, állítsuk vissza önmagunkban a lelkiismeret sérthetetlen kódexét s mondjuk: „Uram, tudom hogy gyermek vagyok, Tied vagyok, a rosszat megvetem és a jót ösztönös imádással szívom magamba, segíts rajtam.”...

Az ember ne legyen egy magát folyton vádoló és magában az öntudatot megtévesztő lélek, hanem az ő bűnbánata mindig a feltétlen bizalommal legyen összekötve. Ez az igazi optimizmus. Minden bűn, lapály s mocsáron keresztül liliomokat keresünk, megtépett lelkiismeretünk dacára is erényekben járunk. Az ilyen bűnbánat a lelket virágzóvá, termékennyé teszi. A bánatnak egyik eleme a közvetlenség. Az Úr Jézus azt akarja, hogy ne érijétek be vele, hogy magatokba zárjátok a bánatot, hanem mondjátok el annak, kit én küldöttem. „A ti bánatotok szentség legyen, hogy a hullám, mely bánatos szívetekből előtör, az apostolnak lelkét érintse, hogy az apostol lelkében a ti lelketek visszhangja keljen: Nem a

közönséges formalizmust, hanem az erős érzéseket akarja az isteni Megváltó. Ezek az erős érzések kinyilatkoztatást akarnak s az isteni fórumot keresik. Hol van ez? Az Anyaszentegyházban... A ti keresztségtek újjászületés legyen, a keresztség egy vérszerződés legyen. Az Oltáriszentségben vért igyatok. A házasságban olyan lelkeket akarok, kiknek egyesülése szent lágot gyújtson, egyesülésük szakramentum legyen.

Krisztus nagyságot akart, s te ellene dolgoznál? Hagyd magadat felemelni az isteni Megváltó szárnyain, foglald le az Ő nagy gondolatait s érzelmeit...

Ha gyónni mégysz, a tüzes, szenvedélyes, mély bánatot szítsd fel, ez a legfontosabb. Mert ha valaki nem is hagy a lelkén egyetlen kis bűnt, foltot, de hiányzik az a kifakadó érzés, akkor az mind keveset ér.

Én tehát ezekkel az érzésekkel keresem az Istent, s meg vagyok győződve, hogy a krisztusi nyomokon célhoz jutok.

III. elmélkedés

Megtévesztők lehetnek azok a nagy igények, minket az evangélium támaszt; megtévesztők lehetnek azok az aspirációk és szenvedélyek, miket én önökben kelteni akartam. Lehet, egyik másikra azt a benyomást teszi, hogy ott hideg van, ott nincs meg a kellem, a szépség s ott az ember megfagy.

De hisz a filius hominis, az Emberfia csak nem fest így; a názáreti ház és az evangélium már csak nem hangzik így.

Ezeket a látszólagos kontrasztokat mindenkinek ki kell egyenlíteni; ezt csak az tudja megtenni, ki magában átéli az evangéliumot. Sokszor félre értik az egészet úgy, hogy az riaszt, nem vonz, az ember fázik tőle s reszket ott a mélységben.

Ezek praktikus tévtanok. Ez nem így van. Ha én a lelkemhez nyúlni akarok, ha én az én lelkivilágomat ki akarom alakítani, lélekkel kell dolgoznom. Ennek a léleknek melegnek, harmonikusnak, erősnek, – de nem érdesnek; erősnek, – de nem dacosnak; acélosnak, ruganyosnak kell lenni, mely az ellentéteket ki tudja egyenlíteni.

A Szentírás mondja: „A lelkedtől függ egészen. Ha a lelked világos, egész egyéniséged sugárzó lesz; ha a lelked sötét, akkor ijesztő s rideg leszel. Ha a te lelked derült, mint egy kedves méces, megvilágít téged.

Nekem ily lélekre van szükségem.

Az indulatos lélek sötét, mérges, megrontja a vért, epés, iszapos lesz. Ha sok a rossz gondolatod, akkor magadban elfonnyaszod az életedet. Neked egy derült, megnyugvó, Istent, végcélt, reményt, haladást rokonszenvvel tekintő lélekkel kell magadat nevelned.

Ugye most már lélekkel akarnak gyógyítani. Mennyire igazuk van! Lélekkel kell az én munkámat, sorsomat alakítani. Ha ezt nem teszem, akkor szerencsétlen művész vagyok, a mű fonák lesz. Én jó lelkemmel beleállok a napszámomba és sok türelmetlenséget elkerülök. Én lélekkel nyugtatom magamat, hogy ne legyek elkeseredett, lenyomott, terhelt lélek.

Ha jól akarok aludni, a lelkemet kell megnyugtatnom. Egy híres orvos azt mondta, hogy a lelki erőt kellene jobban igénybe venni. Ha ti ezt az elemet elhanyagoljátok, gyengék lesztek. Lelket kell beleállítani más emberhez való viszonyunkba, jóindulatot, mely az embert igazságossá, elnézővé, nagylelkűvé, türelmessé, fölénnyessé teszi. Minden erény fölény. Az alázat nem valami összekuporodás, a türelem nem passzivitás, hanem lelki érvényesülés és több lélek a különböző nehézségekkel és irányzatokkal szemben. A szebb, gazdagabb, nemesebb élet vágya ösztönözze önöket a jobb életre. Azt mondhatják, hogy ez naturalisztikus beszéd. Nálam a természet és kegyelem egybe van szöve...

Nektek az erényt s annak motívumait a szép, nemes, harmonikus élet kifejlesztésére kell használnotok. Nekünk ilyen motívumokból kell kiindulnunk: igénytelen egyszerűség, őszinteség, egyenesség, álnokságot utáló lelkiség, jellemesség, következetesség, hűség, igaz

szereket, jellemes, kitartó, hű szeretet. Az emberek azért hideg szívűek, mert az erkölcsi motívumokat nem szítják fel magukban. Mi az ötlet, a szeszély, a gondatlanság áldozatai vagyunk, azok tapossák el a kedélyünket. Ha önök meleg szívet akarnak, akkor szép, tiszta motívumokkal kell dolgozniuk. A reggeli imájuk a pacsirta emelkedése legyen, esti imájuknál a harang zúgásában a szentelt olajat is érezzék, mellyel az fel van kenve. Mindig a mélyebb gondolatokat kell megragadni, különben a közönséges életben nem lesznek kincsek, energiák, kiindulások s önök is az oktan szüzeket követik. Virrasztanak szegények, el is alusznak, lámpájuk van, de olajuk nincs; jönnek a jegyesek: a szép élet, igény... Szívüket kitárnák, elnyelnék a mindenséget, – olajat kérnek. Az olaj a motívum. Az öntudat aranyos szálaait szövöm bele ebbe a közönséges életbe, melyben oly kevés szépség van. A morális élet telve van szépséggel. Akár az egyszerű tiroli paraszt leány, az Agathe, akár Szent Katalin, ki Nagy Lajoshoz követségbe jár, mind igéző s mind lelket lehel.

Mi a lélek? Zseni, szenvedély, bűbáj? Nem, a lélek mindenkiben megvan s ezt harmonikussá kell nevelni. Bizalmatlanok vagyunk? Talán még nem próbáltuk meg.

Önök megpróbálják ma, s holnap már elhagyják, mert nem élvezik át azt a jót, mit magukban terelni tudnak. Félnék, hogy képzelődők, önhittek lesznek? Nem baj, egyelőre kísértsék meg. Önök egy szép virágon, vagy képen gyönyörködni tudnak, gyönyörködjenek önmagukon...

Egy kissé több lelket minden egyes számára, és önmagunk számára, de nem úgy immel-ámmal, dilettantizmussal, hanem hivatásszerűen kell végezni, s azzal a meggyőződéssel, hogy én isteni művet végzek; nekem a fegyelemnek és önmegtagadásnak a szellemére van szükségem. Mert én nagyon jól tudom, hogy én még nem vagyok készen, nem vagyok befejezett, sok bennem a földíz, sok az át nem látszó, világos, derült, sok a szögletes, alaktalan, érdes. A Szentírás szavai: „Aki nem veszi magára keresztjét s nem követ engem, az nem az én tanítványom, és aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét s kövessen engem!”

Ezek mind csikorgó hangok. De ha önök a lélek szeretetével hallgatják ezt, és tudják e következményeket értékelni, akkor ez egészen másképpen hangzik, akkor ezen szigorú követelések nem visszariasztó szózatok.

Ha élvezni tudják a jót, akkor már áldozni tudnak. Míg nem szeretik azt a kis jót, mi önökben serken, addig az áldozat nem fakad a készségből. A Szentírás mondja: „Örvendezni tudó, vidám, áldozatos szívet szeret az Isten.” Mikor önmegtagadó vagy bármiben, kérlek élvezd azt át, mert a lelkeség az spontán irányzat s ehhez öröm és vígság kell.

Azt mondhatnák, mikor az ember szenved, miképpen vigye bele az édes motívumokat?

Azokat a motívumokat én a köznapi használatra mondtam. A nagy szenvedésekre, a nagy küzdelmekre, a lélek sebeire Krisztus oly fűszert adott, mit a getszemáni kertben gyűjtött. Oda olaj kell, az Úr Jézus olajfájának a bogyójából. Ahol nagy fájdalmak vannak, oda Krisztust küldöm el. Minden egyes léleknek, mikor a nagy áldozatok porondjára lép, az isteni Megáltó szenvedéséig kell elzarándokolni, az Ő lelkében van összegyűjtve a balsam, az Ő szent szívében van összegyűjtve az öserő, mely holtakat is feltámasztott...

Önmegtagadó, magunkat megtörni tudó lelkek legyünk. A szobrász sem kíméli a tölgyet, mert tudja, hogy jobbat faraghat belőle, senki sem kíméli a márványt, mert tudja, hogy Istent is faraghat belőle.

Épp így, ne kíméljük magunkat, mikor az isteni szépség vonásait tudjuk magunkon. Akár kemény, akár édes akkordok képezzék az én zenémet, készséggel hallgatom. Lelket akarok belevinni az életembe, lelket, mely forrása a vigasznak és egyszersmind élvezője annak, amit ő teremtett. Az Úr Jézus kegyelme majd segít. Csak mozgatni kell a fát, fejteni a követ, faragni, simítani s fényel átjárni az elsötétült típusokat és felmelegíteni a mi szívünket erkölcsiséggel.

Legyen az áldozat kitartó. Ki akarom magamban erőszakolni a lelki szépséget, hogy az én kincsem egyszersmind koszorúm s élvezetem is legyen.

Március 27., Nagyszerda

A nagy gondolatok és mély érzések, melyek a hatalmas lelkekből kisugároznak, erejüket veszítik a nagy tömegben.

Krisztus nagy lelke kisugározta az evangéliumot, az isteni Megváltó szíve kisugározza azokat a benyomásokat, melyek alkalmasak a lelket felemelni. Megvan azonban az a vigasztalásuk, hogy a pszichológiának a fenti törvényét itt nem állíthatjuk. Nem kell félni, hogy az evangélium erejét veszti, ha a tömegekbe megy át, mert az isteni Megváltó azt mondta: „Nem tömeghatásokat keresek, hanem minden egyes szívhez külön szólok. Az én kegyelemem nem olyan, mint a napsugár, mely minél jobban szétszóródik, annál inkább fogy, hanem én egész szívemet belétek öntöm.” Azért legyetek bizalommal, hogy Krisztusnak régi és új hatalmas benyomásait veszíték.

Mikor a szentáldozáshoz megyek, akkor a Megváltóhoz közeledem és mondom: „Jézusom, itt van egy szív, mely abban a hitben járul hozzád, hogy közel vagy hozzá.” A szeretet egyik törvénye a közelség, megnyugvása is a közelség. Jézustól ne válasszon el 1900 év, hanem közel legyen hozzánk. A vallásos lélek egyik legjellemzőbb vonása az Isten közellétének érzete. Az Oltáriszentség a szívnek ezt a szent vágyát akarja kielégíteni. Ha közel vagyok hozzá, nem érzem magamat árvának, nem vagyok bolygó vándor, nem vagyok a mennyországból száműzött.

Szent áhítatban nevelem a lelkeket. Az Isten közelsége aktív közelség, nem térbeli közelségről van szó, hanem mint egy szerető lélek összeolvad az én lelkemmel, az Ő szíve az én szívemet melegíti, az Ő karja az én karomba fonódik, az Ő ereje mint valami jótékony erő hat rám. Én erős leszek, a szentáldozás mindig talpra állít és felszítja bennem az alvó erőket, és rákényszerít, hogy bízam, megtanít a hűségre vigasztalanságomban, kitartásra nyomorúságomban, küzdelemre a nehézségekben. Bizony rám fér, hogy erős legyek, főleg mert érzem befejezetlenségemet s hogy még mindig csak kezdő vagyok. Ez ne botránkoztassa meg, se ne kedvetlenítse el önöket. Szent Ferenc is mondja: „Testvéreim, ne szomorkodjatok, hogy még mindig csak kezdők vagytok.” A szívem egy hullámzó tenger, jobb is hogy hullámzik, mert mit használna a jégnek nyugalma. Nem bánom, hogy viharok is dúlnak bennem, ha a hullámvölgybe kerülök is, csak erőm legyen mindenben keresztül hatolni. Ezt az erőt a szentáldozás oltja belétek. Nektek a gyengeségek érzetében az erő fogalmát kell letennetek, nektek az erényre kell felesküdnötök. A szent apostol mondja: „A gyengeségben épül fel az igazi erő.”

Istenem, Te nem azért jössz, hogy a szívek ingadozását megszüntesd, hanem, hogy kegyelemet juttass nekem, hogy az erény útján tudjak járni. „Nemcsak nálatok, bennetek is vagyok. Egyesülni akarok veletek, bennetek az én szívemnek oltárt építeni.”

Ugye kit én szeretek, az az én lelkemben él, azt magammal hordom, az az én terhem, az az én energiám ébresztője?

Krisztus veletek, bennetek van, azért Szent Pállal mondhatjátok: „Élek én, már nem én, hanem Krisztus él bennem. Ezt az életet finomítani, kidolgozni kell s erre nézve összes törekvéseink, erényes iparkodásunk szolgál. Ezeket a kohóba kell állítani, hogy megolvadjanak.

A szentáldozásban a szent isteni élet folyik belénk, felszítja bennünk a tüzet, felken, vérünket felfrissíti. „Vegyétek át testemet, lelkeket. Az evés szimbóluma kösse össze lelkemet a ti lelkeitekkel.” A régi, avulni nem tudó áldást akarom magamra leimádkozni. „Itt a szívem, formáld, izzítsd át. Itt a homlokom, csókold meg.” Ez a csók a géniusz csókja lesz, a hűséges hódolat, a szent bizalomnak s annak a szent elhatározásnak a csókja lesz, hogy engedelmes, hűséges szolgád leszek. Megfogadom, ha elborul is a lelkem, a Te mécsed ki

nem alszik, a Te emléked kísér engem és biztosan tovább megyek s mondom: élni akarunk, egymásért élni.

Én ki akarok tartani Krisztus mellett s hűséges, áldozatteli szívvel akarom az ő kegyelmét viszonzni.

Nagylelkű leszek, nemcsak mikor napsugaras az életem, hanem akkor is szolgálok neki, mikor nehezemre esik, mikor azt mondja: járj gyalog, nem viszlek mindig. Fogódz belém, de járj a magad lábán.